

SEITSEMÄN NÄKYMÄÄ SUOMELLE

Ajatuspajojen tulevaisuusvisioita

AGENDA • E2 • KALEVI SORSA -SÄÄTIÖ •
SUOMEN PERUSTA • TOIVO •
VASEMMISTOFOORUMI • VISIO

Tämä teos on osa Suomi 100-juhlavuoden ohjelmistoa
Suomen Perusta -ajatuspaja
ISBN 978-952-7145-24-1 (nid)
ISBN 978-952-7145-25-8 (pdf)

SISÄLLYS

Esipuhe.....	4
Neljä skenaariota demokratiasta	
<i>Ville Pitkänen & Jussi Westinen.....</i>	<i>7</i>
Kuinka kohdata taloudellinen epävarmuus ja eriytyminen	
<i>Jan Otto Andersson.....</i>	<i>15</i>
Menestystarinoita kaupungeista	
<i>Sini Ruohonen & Juha Kostiainen.....</i>	<i>23</i>
Irti fossiilisesta energiasta	
<i>Ville Ylikahri.....</i>	<i>33</i>
Kansallisvaltio vai monikulttuurinen yhteiskunta?	
<i>Simo Grönroos.....</i>	<i>41</i>
Nordens tiden är nu	
<i>Mattias Fagerholm.....</i>	<i>51</i>
Suomen sija maailmassa	
<i>Mikko Majander.....</i>	<i>59</i>
Lähteet	68
Ajatuspajoista	70

ESIPUHE

Suomen satavuotinen historia on menestystarina. Se on tarina valtiosta, joka on noussut sotien jälkeen yhdeksi maailman vakaimmista ja vauraimmista kansakunnista.

Menneeseen menestykseen ei kuitenkaan kannata tuudittautua, sillä tulevaisuus syntyy nyt tehtävistä valinnoista. Siksi juhluvuotenakin on syytä visioida seuraavia vuosia ja vuosikymmeniä.

Tässä keskustelunavauksessa joukko suomalaisia ajatuspajoja pohtii lähitulevaisuuden Suomea: mitä mahdollisuuksia, uhkia ja valintoja kansakunnalla on edessään?

Miten käy suomalaisen demokratian ja miten Suomen yhteiskunnallinen keskusteluilmapiiri saadaan pidettyä avoimena ja rakentavana?

Onko tulevaisuudessa enää perinteistä palkkatyötä, vai myyvätkö ihmiset osaamistaan yksityisyrittäjinä internetin alustojen välityksellä? Entä miten julkiset palvelut tuotetaan ja mitä ne ylipäättään kattavat? Millaisissa kaupungeissa tulevaisuudessa asutaan?

Suomi ei elä sivussa koko maailmaa koskettavista megatrendeistä. Minikälaisia vaikutuksia on ilmastonmuutoksella, globalisaatiolla ja laajamittaisilla väestönläiikkeillä? Entä miten näihin ilmiöihin tulisi suhtautua?

Muuttuuko Suomen kansainvälisen aseman viitekehys? Löytyvätkö lähimmät kumppanit Pohjoismaista vai Manner-Euroopasta? Miten määrittyy turvallisuus maailmassa, jossa Yhdysvallat ja Venäjä käyvät arvaamattomiksi ja Kiinan rooli kasvaa?

Tämä kirjanen on syntynyt ajatuspajojen yhteistyönä, ja se kuuluu Suomi 100 -juhlavuoden hankkeisiin. Toivomme, että artikkelit herättävät pohtimaan avoimin mielin suomalaista yhteiskuntaa ja käymään rakentavaa keskustelua sen tulevaisuuteen liittyvistä vaihtoehdoista.

Juhannuksena 23.6.2017

Agenda

e2

Kalevi Sorsa -säätö

Suomen Perusta -ajatuspaja

Ajatuspaja Toivo

Vasemmistofoorumi

Visio

NELJÄ SKENAARIOTA DEMOKRATIASTA

Ville Pitkänen & Jussi Westinen

Suomalainen demokratia on yli 100-vuotias. Sen tilaan liittyy sekä myönteisiä että kielteisiä kehityskulkuja.

Tässä kirjoituksessa pohditaan, miltä suomalaisen kansanvallan tulevaisuus näyttää.

Onko edessä alamäki, jossa yhä harvempi luottaa demokratian toimivuuteen ja jossa keskustelukulttuuri muuttuu entistä epäkunnioittavammaksi? Vai pystyykö kansanvalta uudistumaan, vahvistumaan ja luomaan parempaa vuoropuhelua?

MITEN KÄY DEMOKRATIAAN KIINNITTÄMISEN, ENTÄ KESKUSTELUKULTTUURIN?

Tulevien vuosien haasteiden voidaan katsoa liittyvän ennen kaikkea kahteen kokonaisuuteen:

Ensinnäkin kysymys on demokratiaan kiinnittymisestä. Luottavatko kansalaiset edustuksellisen demokratian instituutioihin ja päätöksentekoon. Heikentykö vai vahvistuuko kansalaisten luottamus edustuksellisen demokratian peruspilareihin (kuten eduskunta, hallitus ja puolueet)? Miten käy perinteisen poliittisen osallistumisen? Vastaako poliittinen järjestelmä kansalaisten toiveisiin?

Toiseksi kehitykseen vaikuttaa yhteiskunnallinen keskustelukulttuuri, jonka merkitys demokratian toimivuuden kannalta on kasvanut erityisesti sosiaalisen

median vuoksi. Muuttuuko ilmapiiri kärjekkäämmäksi ja provosoivammaksi vai vahvistuuko eriäviä mielipiteitä sovittelu vuoropuhelu? Tähän kehitykseen vaikuttavat puolueiden ja poliitikkojen ohella keskeisesti myös kansalaiset ja media.

Hyvässä keskustelukulttuurissa osapuolet osaavat asettua toistensa asemaan. Asioista ja näkemyksistä voidaan olla eri mieltä, mutta poikkeaviinkin näkemyksiin suhtaudutaan kunnioituksella. Huonossa ilmapiirissä aktiivisimpia ovat kärjistäjät ja riidanhaastajat, toista osapuolta ei kunnioiteta ja kommunikaatio on vuoropuhelun sijaan ohihuutamista.

Myönteinen keskustelukulttuuri ja luottamus demokratiaan kulkevat yleensä käsi kädessä. Kiinnittyminen kansanvaltaan edellyttää toimivaa vuoropuhelua ja sosiaalista liimaa eri osapuolten välillä. Ei kuitenkaan ole mahdollista, että ne kehittyvät vastakkaisiin suuntiin.

Kuviossa 1 on hahmoteltu näiden muuttujien pohjalta erilaisia skenaarioita demokratiamme kehityksestä. Nykytila voidaan hahmottaa nelikentän keskelle. Siitä voidaan liikkua tulevaisuudessa eri suuntiin tai jäädä status quo -tilaan.

Kuvio 1. Kansalaisten kiinnittyminen ja luottamus demokratiaan sekä keskustelukulttuurin luonne. Kukin numeroitu vaihtoehto edustaa eri skenaariota.

IHANNEDEMOKRATIA

Ensimmäinen tulevaisuudennäkymä (1) edustaa kaikkein suotuisinta kehitystä.

Siinä kansalaiset kiinnittyvät aikaisempaa vahvemmin edustukselliseen demokratiaan ja heidän luottamuksensa politiikkaa kohtaan lujittuu. Nykyistä parempi keskustelukulttuuri vahvistaa suotuisaa kehitystä.

Monet asiat ovat jo hyvällä tolalla. Suomalaisista 90 prosenttia ajattelee, että demokratia on ongelmistaan huolimatta parempi kuin muut vaihtoehdot. Vaikka äänestysosallistumisesta ollaan huolestuneita, suomalaiset ovat edelleen Euroopan tasolla aktiivisia äänestäjiä. Lisäksi 90 prosenttia suomalaisista uskoo, että äänestämällä tavalliset ihmiset voivat vaikuttaa päätöksentekoon.¹

Suomi kuuluu Euroopan kärkimaihin myös poliittisessa luottamuksessa. Edustuksellisen demokratian peruspilareihin – parlamenttiin, hallitukseen, puolueisiin ja poliitikkoihin – sekä myös Euroopan parlamenttiin luotetaan vain muutamissa maissa enemmän kuin Suomessa.²

Kansalaisten osallistumismahdollisuuksia on vahvistettu luomalla uudenlaisia vaikuttamisen foorumeita, joista toimivimpia on viime vuosina ollut kansalaisaloite.

Vaikka nettihäiriköinti ja huonot käytöstavat tuntuvat yleistyneen, voimakas enemmistö (90%) suomalaisista tuomitsee henkilökohtaisuuksiin menemisen sosiaalisessa mediassa käytävissä keskusteluissa.³

Edellytykset skenaarion toteutumiselle ovat olemassa, mutta maailman laajuisiin haasteisiin vastaaminen kansallisvaltion ja poliittisen järjestelmän puitteissa on osoittautunut haastavaksi. Globalisaatio, talouden haasteet, siirtolaisuus ja työn muutos aiheuttavat epävarmuutta, joka lisää epäluottamusta ja turhautumista.

KRIISIYTYNYT PUOLUEDEMOKRATIA

Kuvion toisessa tulevaisuudennäkymässä (2) keskustelukulttuuri kehittyi myönteiseen suuntaan: keskinäinen kunnioitus ja ymmärrys toisia kohtaan kasvavat. Samalla luottamus politiikkaan kuitenkin laskee.

Skenaariossa poliitikot ja puolueet eivät kykene ratkomaan kansalaisten

arkeen liittyviä ongelmia ja vallankäytön hyväksyttävyyks heikkenee.

Kuvaavaa on, että 40 prosenttia suomalaisista on sitä mieltä, etteivät vaaleilla valitut poliitikot ole kykenevempiä johtamaan maata. Joka kolmas ajattelee Suomen asioiden hoituvan paremmin riippumattomien asiantuntijoiden johdolla. Vaaleilla valittuihin poliitikkoihin luottavistakin joka neljäs asettaa ristiriitaisesti asiantuntijat poliitikkojen edelle.

Puolueettomien asiantuntijoiden korostumista poliittisessa päätöksenteossa peräänkuulutetaan toistuvasti, mutta täysin ongelmaton ei tämäkään kehityskulku ole. Asiantuntijat eivät ole vastuussa kansalle, eivätkä heidänkään politiikkasuosituksensa ole arvovapaita.

Perinteisten instituutioiden heikentyminen voi merkitä myös toisenlaista kehitystä. Kansalaisaktivismi ja vaatimukset toimia ohi puolueiden voivat vahvistaa erilaisia suoran demokratian muotoja.

Toimiakseen tämä kehityskulku edellyttäisi edustuksellisen demokratian remonttia, mutta valmista mallia ei ole. Perustyytymättömyyttä on, mutta kansakaan ei aina tunnu tietävän, mitä se todella politiikalta haluaa.

PARADOKSAALINEN DEMOKRATIA

Kolmas tulevaisuudennäkymä (3) edustaa tilannetta, jossa keskustelukulttuuri muuttuu yhä repivämmäksi, mutta luottamus poliitikkoihin ja demokratian instituutioihin vahvistuu.

Tämä kehitys voi olla mahdollinen, mikäli päätöksentekijät pystyvät ratkomaan esimerkiksi toimeentuloon ja talouteen liittyviä kysymyksiä, mutta yhteiskunnallinen ilmapiiri säilyy tulenarkana – erityisesti monikulttuurisuuden ja vähemmistöihin liittyvissä identiteetti- ja arvokysymyksissä.

Puolueet ja poliittiset toimijat sovittelevat ristiriitoja, mutta samanaikaisesti kansalaisten arvopohjat jatkavat eriytymistään. Kehityksen seurauksena luottamus demokratian instituutioita kohtaan kohentuu samaan aikaan kun kansalaiskeskustelut muuttuvat nykyistäkin provokatiivisemmiksi.

Tämä kehitys on kuitenkin paradoksaalinen ja siksi epätodennäköinen. Tutkimukset osoittavat, että kun ihmiset luottavat toisiinsa, he luottavat todennäköisemmin myös poliittiseen järjestelmään.⁴ Kärjistynyt keskustelukult-

tuuri, jossa toisiin ihmisiin suhtaudutaan epäillen, heijastuu todennäköisesti myös edustuksellista demokratiaa kohtaan tunnettuun luottamukseen.

Lisäksi on epätodennäköistä, että puolueet ja poliitikot pystyisivät nousemaan ristiriitoja herättävien arvokeskusteluiden yläpuolelle. Ja vaikka pystyisivätkin, houkutus hyödyntää polarisoitunutta ilmapiiriä olisi todennäköisesti liian suuri.

PILATTU DEMOKRATIA

Viimeinen tulevaisuudennäkymä (4) edustaa huonointa mahdollista kehitystä. Kansalaisten kiinnittyminen demokratiaan heikkenee ja luottamus demokraattisia instituutioita ja toimijoita kohtaan rapautuu. Samalla keskustelukulttuuri muuttuu nykyistäkin provosoivammaksi ja toista osapuolta halventavammaksi.

Tässä skenaariossa poliittiset toimijat epäonnistuvat rakentamaan kansalaisia tyydyttäviä kompromisseja, kansalaiset turhautuvat ja julkinen keskustelu muuttuu entistä repivämmäksi.

Uhkakuva voi tuntua vielä kaukaiselta, mutta huolestuttavia merkkejä on näkyvissä. Demokratiaan kiinnittyminen on vahvasti eriytynyttä esimerkiksi koulutus- ja ammattitilastun ja tulotason perusteella.⁵ Uudet osallistumisen muodot eivät ole aktivoineet kaikkia kansalaisia, vaan tarjonneet pitkälti uusia väyliä jo entuudestaan aktiivisille. Vaarana on, että heikommassa asemassa olevat ja yhteiskunnan sivuraiteille joutuneet kansalaiset passivoituvat entisestään.

Keskustelukulttuurin heikentymisestä kertoo se, että suomalaisista yli 90 prosenttia kokee tahallisen provosoinnin lisääntyneen julkisessa keskustelussa. Puolet suomalaisista on niin kyllästyneitä voimakkaaseen vastakkainasetteluun, että he eivät halua osallistua lainkaan yhteiskunnalliseen keskusteluun.⁶

Kansalaisten turhautuminen voi pahimmillaan johtaa tyytymättömyyden kanavoitumiseen nykyistä radikaalimmilla tavoilla. Kielteisen skenaarion päässä siintää suoran, ulkoparlamentaarisuuden toiminnan lisääntyminen, provosoivien puheiden muuttuminen teoiksi, puoluekentän sirpaloituminen ja parlamentaarisen päätöksenteon halvaantuminen.

ONNISTUMINEN ON MEISTÄ KIINNI

Suomalainen demokratia voi monilla mittareilla mitattuna hyvin, mutta tulevaisuuteen liittyy myös monia uhkakuvia. Myönteisen kehityksen vahvistaminen edellyttää aktiivisia toimia esimerkiksi eriarvoisuuden kitkemiseksi. Osallistumisen eriytymisen tärkein taustasy liittyy juuri sosioekonomisiin eroihin.

Monen nuoren tiedot politiikasta ja yhteiskunnasta ovat hatarat. Nuorten osallisuutta voidaan vahvistaa lisäämällä koulujen demokratiakasvatusta ja aktivoimalla nuoria uusilla tavoilla esimerkiksi koulujen päätöksentekoon.

Luottamusta demokraattisiin instituutioihin pystyvät edistämään ensisijaisesti politiikan toimijat. Puolueilla ja poliitikoilla on muita suurempi vastuu vahvistaa poliittisen järjestelmämme toimivuutta kiinnittämällä huomiota päätöksenteon ongelmakohtiin sekä ylläpitämällä toisia kunnioittavaa dialogia.

Ylikansallisilla organisaatioilla, erityisesti EU:lla, on suuri vaikutus myös suomalaiseen kansanvaltaan. EU:hun kohdistuvan luottamuksen kasvu tai rapautuminen näkyy myös Suomessa.

Mediankin merkitys on suuri. Kilpailun koventuessa houkutus kärjittää kasvaa. Kiire toimii selityksenä olla tarkistamatta kaikkia faktoja. Kehitys on omiaan rapauttamaan luottamusta yhteiskunnan toimijoita kohtaan.

Yli 100-vuotiaan demokratiamme tulevaisuus on avoin. Kuten erilaiset skenaariot osoittavat, vaihtoehtoisia polkuja on useita. Viime kädessä on meistä kaikista – poliitikoista, puolueista, mediasta ja kansalaisista – kiinni, mitä tulevaisuudennäkymää kohti olemme matkalla.

VTT Ville Pitkänen ja VTT Jussi Westinen työskentelevät tutkijoina e2 ajatuspajassa.

-
- 1 Borg ja Grönlund (2011); Grönlund ja Kestilä-Kekkonen (2015); Karvonen ja Paloheimo (2003); Paloheimo (2007).
  - 2 Borg, Kestilä-Kekkonen ja Westinen (2015); Bäck (2017); NSD (2008, 2010, 2012, 2014).
  - 3 Pitkänen ja Westinen (2016).
  - 4 Bäck ja Kestilä (2008).
  - 5 Wass ja Borg (2016).
  - 6 Pitkänen ja Westinen (2016).

AJATUKSIA AIHEESTA

Voivatko Brexit ja Trumpin valinta palauttaa ihmisten uskoa siihen, että äänestämällä voi vaikuttaa? [SUOMEN PERUSTA -AJATUSPAJA](#)

Äänestysaktiivisuus oli Suomessa suurinta 1960- ja 1970-luvuilla ja pienintä (eduskuntavaaleissa) 1920-luvun lopulla ja 1913. 1960- ja 1970-luvuilla oli vahva uudistumiskausi, 1920-luvun lopulla menttiin demokratiassa taaksepäin. Puolueiden erot ja vaihtoehdot paremmin esiin 1960-luvun tapaan. [VASEMMISTOFOORUMI](#)

Aktiivinen kansalaisuus on demokratian elinvoimaa, joka jakautuu valitettavan epätasaisesti. Tasavertaisten yhteiskunnassa kuuluu kaikkien ääni, ja edustukselliset instituutiot nauttivat yhteisesti jaettua luottamusta. [KALEVI SORSA -SÄÄTIÖ](#)

Edustuksellinen demokratiamme on koetuksella, kunnes puolueet uudistuvat. Globaalit ideologiat ja lokaalit missiot korvaavat ohjelmakatalogit ja kampaviinerit. Puolueiden pitäisi olla kansanvallan primus motoreita. [AJATUSPAJA TOIVO](#)

Olisin nostanut sosiaalisen median suurempaan rooliin. On turha puhua julkisen keskusteluilmapiiirin kiristymisestä, jos julkinen tila katoaa ja tilalle tulee kuplia vahvistavat nettiyhteisöt, joiden käyttäytymistä ohjaavat suuryritysten kaupalliset logaritmit. [AJATUSPAJA VISIO](#)

En förutsättning för att den konstruktiva samhällsdebatt som beskrivs i texten skall uppnås är att de etablerade partierna lyckas förnya sig och sitt sätt att kommunicera. Nu har man stelnat i sina former i målsättningen att hålla kvar sina kärnväljare. [AGENDA](#)

KUINKA KOHDATA TALOUDELLINEN EPÄVARMUUS JA ERIYTYMINEN

Jan Otto Andersson • Käännös: Irene Laatikainen-Andersson

”Ainoa varma on, ettei mikään ole varmaa.” Tämä hieman ristiriitainen lausahdus sopii hyvin tämän päivän talouteen ja työelämään – tai näin ainakin yhä suurempi osa keskiluokasta kokee. Sosiaalishistorioitsija Juha Siltala kuvaa kirjassaan *Keskiluokan nousu, lasku ja pelot*, kuinka yksilökeskeinen kilpailu on johtanut yhä suurempaan pelkoon uuteen alaluokkaan, prekariaattiin, putoamisesta. Voimme kuitenkin yrittää seurata amerikkalaisen matemaatikon John Allen Pauloksen viisaita sanoja: ”Epävarmuus on ainoa, josta voimme olla varmoja, ja tieto kuinka elää epävarmuudessa on ainoa varmuus.”

MEGATRENDIT

Kilpailu on globalisoitunut. Pääoma liikkuu vapaasti ja nopeasti maasta toiseen. Se asettaa maat ja eri alueiden työläiset toinen toistaan vastaan. Palveluiden digitalisointi ja tavaratuotannon robotisointi ovat luoneet epävarmuutta paitsi työelämään, myös perhe-elämään, politiikkaan ja maailmankatsomuksiin. Kehen ja mihin voimme luottaa? Millaiseen tulevaisuuteen pyrimme? Tiedämme, että meidän pitäisi tehdä yhteistyötä ja olla solidaarisia välttääksemme epäoikeudenmukaisuuksia, kriisejä ja katastrofeja. Samanaikaisesti meidät pakotetaan panostamaan kaikkemme mukana pysymiseen, olemaan tehokkaita, joustavia ja röyhkeitä.

Lisääntyvä epävarmuus johtaa tuloerojen kasvuun. Onnistuja voi yhä useammin tulla kaiken kahmivaksi voittajaksi. Jos on varaa ottaa suuria riskejä, voi tehdä loistavia kauppoja. Sen vuoksi suuret omaisuudet kasvavat nopeammin kuin pienet ja – kuten Thomas Piketty on osoittanut – pääomatulot nopeammin kuin tulot keskimäärin. Epävarmuus synnyttää köyhyyttä, mikä ei ilmene pelkästään matalina, vaan yhä suuremmassa määrin myös epävarmoina tuloina. Selviän ehkä juuri nyt, mutta entä ensi kuussa tai ensi vuonna?

1980-luvulta lähtien tulonjako on polarisoitunut maiden sisällä, USA:sta Kiinaan ja Venäjältä Ruotsiin. Hyvin suurituloisten ja hyvin pienituloisten osuus on lisääntynyt, kun taas keskituloisten pienentynyt. Kuitenkin myös huipulla ja pohjalla on epävarmuutta, prekarisoitumista. Huipulla eletään aikaan sidotuissa konsulttimaisissa sopimuksissa ja pohjalla nollasopimuksissa. Huipulla luotetaan stressicoachiin, pohjalla sosiaaliturkseen.

Järjestöt ja instituutiot, joihin luotamme, muodostuivat massatuotannon fordistisen kapitalismin loistoaikana. Se oli aikakausi, joka yhdisti kummallisen kitkattomasti kapitalismin ja demokratian sekä mahdollisti kansallisen hyvinvointivaltion synnyn.

VERKOSTOKAPITALISMI

Fordististen hierarkkisten organisaatioiden tilalle kasvoi erilaisia verkostoja. Työntekijä muuttui yrittäjäksi, joka investoi inhimilliseen pääomaansa ja hyödyntää sitä sosiaalisen pääomansa avulla. Tämä yrittäjä osallistuu aikaan sidottuihin projekteihin. Hän hyödyntää utterasti verkostoja, joihin hän on päässyt jäseneksi, voidakseen heittäytyä uusiin projekteihin – mieluummin ennen kuin edellinen on kokonaan loppunut. Monissa tapauksissa verkosto merkitsee yhteistyötä samanarvoisten ihmisten välillä, mutta liian usein se tarkoittaa myös hierarkkisia järjestelmiä, vaikkakin vähemmän näkyvästi kuin vanhoissa byrokraatioissa. Myös jo olemassa olevat yritykset ja järjestöt ovat yhä enemmän alkaneet näyttää verkostoilta ja projekteilta vuokrattuine avustajineen ja moninkertaisine alihankkijoineen.

Fordistisen massatuotannon syrjäyttävän verkostokapitalismin tunnistaa uusista organisaatiomuodoistaan. Kehitystä kuvaamaan on keksitty useita

erilaisia termejä, esimerkiksi informaatiotalous, jakamistalous, alustatalous ja gig- eli keikkatalous. Erik Brynjolfsson ja Andrew McAfee kutsuvat sitä ”toiseksi koneajaksi”, joka on seuraus uusista ”briljanteista teknologioista”.

”Uber on itse asiassa sosialistinen jakamisprojekti, jonka tarkoitus on hankkia tavallisille ihmisille parempia ansaitsemismahdollisuuksia ja parantaa heidän elämäänsä.” Näin lopetti muuan Uber-lobbaaja näkemyksensä esitellyn Europarlamentissa. Parlamentti yrittää muotoilla sääntöjä sille, mitä Uber kutsuu jakamistaloudeksi (sharing economy), ja jota EU jostakin syystä haluaa kutsua yhteistyötaloudeksi (collaborative economy). Sen toivotaan tuovan Eurooppaan taloudellista kasvua ja enemmän työtä.

Totuudenmukaisempi kuvaus siitä, mitä Uber edustaa, on ”alustakapitalismi”. Uber ei ole suinkaan yksin. Yhä useammat suuret ylikansalliset yritykset ovat panostaneet erilaisten palveluiden välittämiseen internetissä. Ne omistavat alustoja, joilla myyjät ja ostajat voivat kohdata. Omistaja asettaa säännöt osallistumiselle ja ottaa provision välityspalvelustaan. Uber haluaa säännöt, joiden mukaan EU ei voi säännellä työehtoja, koska alusta ei omista työvälineitä, esimerkiksi taksiautoja. Uber pyrkii välttämään tilannetta, jossa yhtiön kuljettajat saisivat samat lailliset oikeudet kuin palkatut yleensä.

Alustat mahdollistavat työn suorittamisen pitkien etäisyyksien päästä. Tämä helpottaa työn ulkoistamista paikallisilta työmarkkinoilta globaaleille. Samanaikaisesti kilpailu lisääntyy ja esteet markkinoille pääsemiseksi laskevat, mikä vahvistaa paineita alentaa palkkoja ja huonontaa työehtoja. Uberin tapauksessa ammattikuljettajat asetetaan kilpailutilanteeseen esimerkiksi tilapäisiä lisätuloja haluavien opiskelijoiden ja vanhempainvapaalla olevien kanssa.

Alustataloudessa oman itsensä markkinointi korostuu. Kerjäämistä ja kehumista (begging and bragging) näkyvyyden hankkimiseksi pidetään yhä tavallisempaan käytökseenä esimerkiksi vapailla toimittajilla, taiteilijoilla ja akateemisilla toimijoilla. Alustat edistävät työelämän muuttumista yhä epävarmemmaksi, vaikka samanaikaisesti ne antavat ainakin osalle prekariaattia mahdollisuuden työllistää itsensä epävarmoilla korvauksilla.

On syytä muistuttaa, että ”alustakapitalismin” ohella on myös nopeasti kasvavaa ”alustakommunismia”. Jaamme yhä kasvavassa määrin osaamisemme ja ideamme ilmaiseksi, ilman että alustojen omistajat tekevät niistä voittoa.

Wikipedia on tunnetuin esimerkki, mutta yhä suurempi osa yhdistysten ja sosiaalisten liikkeiden toiminnasta tapahtuu sähköpostin ja digitaalisten kotisivujen avulla. Julkisesti tuotettuja digitaalisia palveluita voidaan kutsua ”alustasosialismiksi”.

KUINKA LIEVENTÄÄ EPÄVARMUUTTA JA POLARISOITUMISTA

Ensiksi on ymmärrettävä, että polarisoituminen on seurausta syvästä taloudellisesta integraatiosta, joka on yhdistynyt uuden teknologian nopeaan kehitykseen. On väärin luulla, ettemme voi tehdä mitään näille megatrendeille. Voimme vaikuttaa sekä globalisaation että teknologisen kehityksen luonteeseen, mutta tämä vaatii tietoisia poliittisia valintoja. Mikäli annamme kehityksen mennä omaa latuaan, demokraattiset instituutiot tulevat heikentymään ja populistiset, usein profotasistiset, liikkeet vahvistumaan entisestään.

Pääoman hallitsemattomat liikkeet ovat pahin uhka. Ne näivettävät solidaarisuutta, veromoraalia ja demokratiaa. On uskallettava verottaa pääomasiirtoja, muuttaa ylikansallisten yritysten verotustapaa ja käyttää kaupan esteitä niitä maita vastaan, jotka eivät salli vapaita ammattiyhdistyksiä tai eivät tee yhteistyötä ympäristöhaittojen torjumiseksi. Samoin ajattelevien maiden täytyy tehdä yhteistyötä, jotta ne saisivat aikaan mahdollisimman globaalien varallisuusverotuksen.

Lainsäädännön, verotuksen, tutkimuksen ja infrastruktuurin uudelleen järjestämisen avulla innovaatiot voidaan suunnata niin, että ne vahvistavat yhteistä sosiaalista ja ekologista pääomaa. Yritystaloudellinen tehokkuus ja BKT:n kasvu eivät saa enää olla määrääviä johtotähtiä.

Kaikki näyttävät olevan yhtä mieltä hyvän ja kaikille kuuluvan koulutuksen tärkeydestä. Suomen satavuotisen itsenäisyyden parhaat saavutukset liittyvätkin koulutukseen: yleisen oppivelvollisuuden säätäminen 1921; peruskoulun läpiajaminen 1970-luvulla; maksuton yliopistotasoinen koulutus. Näiden ponnistusten ansiosta sosiaaliset erot ovat kaventuneet historiallisen paljon. Meidän tulee tietenkin jatkaa tätä politiikkaa, mutta riski, ettei se enää johda suurempaan sosiaaliseen liikkuvuuteen, on lisääntynyt. Kun tohtorin

tutkinnon suorittavien määrä on suurempi kuin sata vuotta sitten ylioppilaaksi kirjoittaneiden, olemme tilanteessa, jossa edes korkea tutkinto ei takaa pysyvää virkaa tai turvattua taloutta. Kilpailemme toistemme kanssa tavalla, jota ei ole nähty aikoihin.

Olemme melkoisen samaa mieltä myös siitä, että kaikille täytyy taata jonkinlainen oikeus työn tekemiseen, jollei muuten niin yhteiskunnan avulla. Siitä, kuinka paljon tällainen takuu saa maksaa, näkemykset vaihtelevat. Tuleeko kaikkien todella saada palkka, joka riittää elämiseen? Onko järkevää pistää ihminen työhön, johon hän ei sovellu tai jota hän ei itse arvosta? On ehdotettu työttömyyskorvauksen korvaamista ”osallistumistulolla”; saaja voi pitää tuen vain, jos tekee jotakin yhteishyödyllistä. Ajatus yhdistää minimitoimeentulon, yksilön toimeliaisuuden ja arvostuksen tarpeen. Arvostelijat pelkäävät kuitenkin, että ehdotus johtaa työttömien suurempaan valvontaan ja painostukseen.

”Toinen koneaika” pakottaa yhä useamman jonkinlaiseksi yrittäjäksi, esimerkiksi freelanceriksi, säännöllisen palkan tai säännellyn työsuhteen sijasta. Ilman peruspääomaa tai riittävää itseluottamusta on vaikea heittäytyä riskialttiiseen yrittämiseen. Sosiaalivakuutusjärjestelmä ei ole sopeutunut kohtaamaan yrittämisen riskejä. Yrittäjä ei voi saada toimeentulo- tai työttömyystukea ennen kuin hän on ajanut alas yrityksensä ja realisoitunut omaisuutensa. On ilmeistä, että tarvitaan sosiaaliturvauudistus, joka sopii myös yrittäjille.

Vastikään aloitettu perustulokokeilu – vaikkakin se on liian rajallinen, eikä sitä voi soveltaa koskemaan koko yhteiskuntaa – on kuitenkin tervetullut lahja satavuotiaalle. Perustulo voisi olla vastaus uusiin haasteisiin. Kaikilla pitäisi olla oikeus siihen valtavaan tuottoon, jonka luonto, esi-isät, tiede ja uusi briljantti teknologia ovat meille antaneet. Merkittävä osuus tästä tuotosta tulisi käyttää investointeihin koulutukseen, infrastruktuuriin, ympäristöön ja muihin yhteiskunnallisiin toimintoihin, mutta lähes yhtä suuri osa pitäisi antaa kansalaisille sosiaalisena osinkona eli perustulona, niin että he voisivat suunnitella elämänsä pidemmällä tähtäyksellä.

Painavin kritiikki perustuloa vastaan on, että se tulee liian kalliiksi ja ettei se anna tarpeellista taloudellista turvaa. Poliittinen realismi puhuu sen puolesta, että perustulon tulisi olla melko matala – alempi kuin takuueläke. Toinen kritiikin muoto on, että työttömät jäävät ulkopuolelle ja ettei heitä in-

nosteta työ- ja yhteiskuntaelämään. Tämä pelko on usein ylimitoitettu, mutta se on kuitenkin otettava vakavasti. Yksi mahdollisuus on täydentää perustuloa osallistumistulolla. Se soveltuisi yhteen taloudellisen minimiturvan ja yhteiskunnan arvostamat itsevalitut aktiviteetit. Demarinuorten yleisturvamallissa on takuutulo negatiivisen tuloveron ja aktiivitulo osallistumistulon muodossa. Malli voisi olla jatkossa hyvä keskustelujen ja kokeilujen lähtökohta. Suomi voi saada aikaan samanarvoisen vuosisadan uudistuksen kuin yleinen ja yhtäläinen äänioikeus sekä peruskoulu aikoinaan olivat.

Jan Otto Andersson on valtiotieteen tohtori ja kansainvälisen talouden dosentti.

Artikkeli on kirjoitettu Vasemmistofoorumin tilauksesta.

AJATUKSIA AIHEESTA

Pohjoismainen hyvinvointivaltio on ollut menestyksekkäs tasaamaan sosiaalisia eroja, mutta sitä on modernisoitava aikamme vaatimuksiin. Sekä työtä että fyysisen ja sosiaalisen pääoman muodostumista on arvioitava uudelleen teknologisen kehityksen ja globalisaation näkökulmasta. [KALEVI SORSA -SÄÄTIÖ](#)

Kun työnteko ei ole sidottu tiettyyn aikaan tai paikkaan, tarvitaan entistä enemmän keskinäistä luottamusta. Paikallisessa sopimisessa on kyse juuri siitä.

AJATUSPAJA TOIVO

Eikö Suomessa harjoitettu kolmannen sektorin laaja tukeminen ole tiettyssä mielessä kirjoituksessa mainittua osallistamistuloa? [SUOMEN PERUSTA -AJATUSPAJA](#)

Rakentava arvopohjainen teksti. Samaa mieltä siitä, että megatrendit ohjaavat remontoimaan suomalaista sosiaaliturvaa kohti osallistumis- ja perustuloa. Perustoimeentulo kaikille ja kannustus aktiivisuuteen yhdistettävissä. [E2](#)

On selvää, että digitalisaatio edellyttää muutoksia verotukseen ja sosiaaliturvaan. Edelleen verotamme ihmistyötä ylivoimaisesti enemmän kuin koneita. Mitä jos verottaisimme robotteja, laskisimme palkkatyön veroja ja jakaisimme osan yhteisestä arvonlisästämmä kaikille perustulona? [AJATUSPAJA VISIO](#)

Försöket kring medborgarlön gör Finland till ett föregångsland. Trots att försöket kritiserats är erfarenheterna värdefulla. Försöket kunde kompletteras med ett experiment med en mer kostnadsneutral modell. [AGENDA](#)

MENESTYSTARINOITA KAUPUNGEISTA

Sini Ruohonen & Juba Kostainen

Tulevaisuuden ennustaminen on vaikeaa, mutta kaupungistuminen on varmaa. Millaisilla yhteiskunnallisilla ratkaisuilla suomalaiset kaupungit saadaan kuokistamaan? Tässä tekstissä kirjoitetaan historiaa tulevaisuudesta käsin. Mitä maailmassa ja Suomessa tapahtui ennen vuotta 2030? Ennen kuin kaupungeista tuli kehityksen suunnannäyttäjiä.

Siinä missä kansallisvaltioiden välille syntyi 2000-luvun alussa geopoliittisen pullistelun tarvetta, kaupungit olivat avoimia uusille vaikutteille ja tarjosivat ihmisille monipuolisia mahdollisuuksia. Kaupungit eivät olleet sotasiasia, eivät halunneet vallata alueita, vaan tuottaa hyvinvointia asukkailleen. Kansallisvaltioiden rooli kapeni ja kaupungit sekä metropolit nousivat tärkeiksi toimijoiksi kansainvälisillä näyttämöillä.¹ Kaupungeista tuli globaalien verkostojen keskipisteitä – paikkoja, joissa uudet ideat ja toimintamallit syntyivät.

Uudessa kaupunkisuunnittelussa painotettiin asukkaiden tarpeita. Keskiöön nousivat kaupunkien elävyys, turvallisuus, kestävyys ja terveellisyys. Huomattiin, että mahdollisimman tehokkaan yksityisautoilun sijaan ihmiset kaipasivat urbaanissakin ympäristössä vastinetta kaikille aisteilleen. Koosta riippumatta kaupungeja alettiin tehdä ihmisille.²

MITÄ TAPAHTUI SUOMESSA?

Kaupungistuminen jatkui Suomessa läpi 2010-luvun ja erityisesti kaupunki-seutujen keskuskaupungit kasvoivat. Suomi seurasi hieman jälkijunassa muuta Eurooppaa, mutta suunta oli selvä, joskin muotoja haettiin vielä. Poliittisesti koko vuosikymmen puuhattiin kunta- ja sote-uudistusten parissa ja lopulta ratkaisuksi löytyi maakuntahallinto. Peloista huolimatta maakuntien rooli jäi melko tekniseksi sote-asioiden hallinnoijaksi, sillä kaukaa viisaasti maakunnille ei laissa säädetty yleistä toimialaa.

Uudistus johti kolmeen merkittävään asiaan. Ensinnäkin sote-palvelut saatiin toimimaan ja kustannukset hallintaan. Toisekseen kaupungit oppivat keskittymään koulutuksen, kaupunkiympäristön ja elinkeinojen kehittämiseen. Kolmanneksi huomattiin, että kansalaiset ovat kykeneviä tekemään itseään koskevia valintoja. Kaupunkien ja kaupunkilaisten vapautuminen muutti julkisten palveluiden tuotantoa.

Sekä kansainvälisessä toimintaympäristössä että kansallisen tason politiikassa tapahtuneet muutokset johtivat kaupungit profiloitumaan ja kokeilemaan uusia toimintatapoja. Emme malta olla kertomatta Suomen suurimpien kaupunkien strategisia onnistumisia ja rohkeimpia pilotointoja.

EROTTAUTUMINEN AVAIN MENESTYKSEEN

Globalisaatio aiheutti päänvaivaa, mutta tarjosi samalla kaupungeille uusia mahdollisuuksia. Onnistumisia edelsi erikoistuminen. Kaikki tunsivat Cannesin, jonka 70 000 hengen asukasluku oli 2010-luvun puolivälissä samaa kokoa kuin Hämeenlinnan ja Joensuun. Kaupungin oli erottauduttava ja oltava todella hyvä jossakin asiassa – toiseksi paras ei ollut tarpeeksi kiinnostava.

Helsingin metropolialue nousi 2020-luvun alkupuolella yhdeksi johtavista eurooppalaisista matkailukaupungeista. Guggenheimin mahalaskun jälkeen omaleimaiseen taide-skeneen ryhdyttiin panostamaan. Vuonna 2030 valmistunut Helsingin ja Tallinnan välinen tunneli nopeine junayhteyksineen toi matkailijoita ja ammattilaisia kaupunkiin. Vapaamielinen kulttuuri kukoisti ja kansalaiset olivat ottaneet tiivistyvän kaupungin katutilan haltuunsa moni-

naisine tapahtumineen. Osaamis pohjaisen talouden kärkiä olivat tekoäly ja sen erilaiset sovellukset asiantuntijapalveluihin sekä kiertotalouden liiketoimintamallit.

ERITYISOAAMISESTA KANSAINVÄLINEN KILPAILUVALTTI

Jos olikin jo totuttu siihen, että tuotannolliset työtehtävät siirtyvät edullisempiin paikkoihin, viimeistään Nokian puhelinbisneksen alasajo osoitti, että pysyviksi kuvitellut tuotekehityksen työpaikat saattoivat kadota yhdessä yössä. Nokia opetti arvostamaan kotimaista omistusta ja yrittäjyyttä, mutta myös yleisemmin resilienssin eli joustavuuden tärkeyttä. Jopa yksittäisille työtehtäville haettiin parasta mahdollista ympäristöä.

Turun seudun nousu lähti toden teolla käyntiin saksalaisen perheyrittäjän Meyerin ostettua telakan korealasilta. Se antoi työpaikkojen ja alihankintayritysten kasvun lisäksi energiaa ja uskoa yleisemminkin. Historiallisen yliopisto-kaupungin profiloituminen kansainväliseksi osaamis- ja kasvukeskukseksi sai ponnita erityisesti biolääketieteen menestystarinoista. Nopea junayhteys kytki Turun seudun entistä kiinteämmin koko Etelä-Suomen työssäkäyntialueeseen.

Tultaessa 2030-luvun alkuun Turun ja Tampereen kaupunkiseudut olivat lähes samankokoisia väkimäärältään. Tampere kärsi pitkään korkeasta työttömyydestä, mutta 2020-luvun alkupuolella onnistuneiden kaupunkikehityshankkeiden – ratikka, arena, Ranta-Tampella – ohella päästiin uuteen kasvuvauhtiin myös muilla alueilla. Pitkään kehitettyyn ”ihmisten varaosiin” liittyvään osaamiseen saatiin vauhtia kansainvälisen riskirahoituksen avulla.

Oulun vastuu oli toimia pohjoisen Suomen kasvumoottorina. Haaste otettiin vastaan ja vahvaan yrittäjyyskulttuuriin sekä yhteistoiminnan henkeen oli hyvä perustaa ponnistelut. Oulusta putkahteli uusia maailmalle pyrkiviä kasvuyrityksiä jatkuvasti pitkin 2020-lukua. Napapiirin tuntumassa onnistuttiin myös synnyttämään uusiutuviin lähteisiin perustuvia paikallisen energiatuotannon, jätehuollon ja vesikierron yhdistäviä kaupunkiympäristön hajautettuja ratkaisuja.

UUSIA KOULUJA

Edellytykset osaamis pohjaisen talouden kehittymiselle luodaan varhaiskasvatuksessa ja peruskoulussa. Suomi pysyi pitkään PISA-tutkimusten kärjessä, kunnes 2010-luvulla tulokset alkoivat vähitellen huonontua. Oli tullut aika joustavoittaa koulutusjärjestelmää.

Hallitusten norminpurkutalkoot loivat edellytykset uudistaa koulutuksen tuotantotapoja. Jyväskylässä tilaisuuteen tartuttiin, ja opettajakoulutuksen tyyssijasta tuli nopeasti uudenlaisten koulutusmahdollisuuksien lippulaivakaupunki. Erilaiset toimijat yksityisistä yrityksistä kolmanteen sektoriin pääsivät perustamaan ja kehittämään kouluja. Koulujen arviointi tehtiin julkiseksi, minkä lisäksi kansalaiset itse, aivan ilman lupaa, ryhtyivät vertaisarvioimaan kouluja.

Ensin Jyväskylän pilotoinnissa ja sittemmin muissakin kunnissa siirryttiin käytäntöön, jossa heikommin menestyneisiin kouluihin tehtiin erityispanostuksia ja tarvittaessa vaihdettiin niiden johtoa. Hämmästyttävää kyllä, mutta varsinkin suurissa kaupungeissa, joissa oli paljon kouluja, otettiin käyttöön vuosikymmeniä sitten muissa organisaatioissa hyväksi havaittu keino osaamisen siirtämiseksi ja organisaation oppimiseksi: työkierto. OAJ:n vastustuksesta huolimatta.

SIJOITTAJAT RATKAISIVAT SOSIAALISIA ONGELMIA

Monet sosiaaliset ongelmat, kuten maahanmuuttajien työllistyminen, lasten huostaanottojen kasvava määrä tai nuorisorikollisuuden vähentäminen, vaativat uudenlaisia ratkaisumalleja. Sellaisia, jotka eivät velkaannuttaisi kuntien taloutta.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra lanseerasi Suomeen aikoinaan Briteissä syntyneen uuden toimintamallin, tulosperusteiset rahoitussopimukset (social impact bonds, SIB)³. Mallissa yksityinen raha valjastettiin ratkaisemaan monimutkaisia ongelmia ja synnyttämään palveluinnovaatioita. Julkinen hallinto alkoi ostaa yritykseltä tai järjestöltä palvelua, jonka tavoitteet on tarkasti

määritelty. Yksityinen sijoittaja rahoitti toimintaa rahastolla, ja jos tavoitteisiin päästiin, julkishallinto maksoi palveluista sovitun korvauksen sijoittajalle. Saavuttamattomat tulokset jäivät sijoittajan riskiksi. Palvelut kehittyivät ja ennaltaehkäiseminen tehostui.

SIB-mallin kokeilukierroksella saatiin vähennetty sosiaalisia ongelmia niin Kouvolassa, Lahdessa kuin Vantaallakin, joissa kaikissa kärsittiin rakenteellisesta työttömyydestä 2010-luvulla. Seuraavalla vuosikymmenellä tulosperusteiset rahoitussopimukset olivat levinneet kaikkiin suurehkoihin kaupunkiin, joissa oli riittävä ”ongelmapotentiaalia”.

TOIMIVA KAUPUNKIRAKENNE

Suomalaista liikenne- ja yhdyskuntasuunnittelua hallitsi 1960-luvulla henkilöautoilu ja siihen kytkeytyvä funktionaalisuus eli eri toimintojen – asuminen, työpaikat, kauppa, julkiset palvelut, harrastukset – sijoittaminen. Omat autot olivat liikkumisen edellytys. Hajautunut yhdyskuntarakenne tuli kalliiksi ihmisille, hallinnolle ja luonnolle. Viimeistään 2020-luvulla päästiin kaupungeissa synnyttämään toimivampia kaupunkiympäristöjä, joissa riittävä väestötiheys takasi tavanomaiset palvelut kävelyetäisyydellä.⁴

Raideliikenne valtasi kaupunkeja, mutta samalla joukkoliikenteen moderneimpia muotoja uskallettiin kokeilla monissa eri kaupungeissa. Bussit sähköistyivät, ja liikennesuunnittelun ehtoja eivät määritellekään enää yksityisautot ja niiden vaatimat pysäköintitilat. Oulu säilyi pohjoisesta sijainnistaan huolimatta maan ykköspöräilykaupunkina. Kaupungit pystyivät hyödyntämään joukkoliikenteen ja tiivistämisen tuomat hyödyt aluetaloudessa. Kuten tunnettua, tiheyden kaksinkertaistuessa tuottavuus kasvaa 3–8 prosenttia, ja tämä näkyi.

Lähiöt olivat tulleet 2000-luvun alkuun mennessä korjausikään. Läheskään kaikki eivät silti olleet mitään ongelma-alueita, kuten julkisesta keskustelusta olisi voinut päätellä. Pitkällisen jahkailun jälkeen ymmärrettiin, että korjaaminen, kehittäminen ja palveluiden parantaminen vaativat asukkaiden, kaupungin ja yritysten yhteistyötä. Täydennysrakentaminen lisäsi ostovoimaa, jonka ansiosta taas sekä yksityisten että julkisten palvelujen taso ja määrä nou-

sivat. Julkisia investointeja tarvittiin eritoten joukkoliikenteeseen. Yksityiset toimijat toivotettiin tervetulleiksi rakentamaan omalla riskillään asuntoja ja avaamaan uusia palveluja.

CLUB KUOPIO

Eripuraisuudet keskuskaupunkien ja kehyskuntien välillä olivat pitkään esteenä maakunnallisen kokonaisedun saavuttamisessa. Keskuskaupungit kokivat joutuvansa huolehtimaan monista kalliista vapaa-ajan palveluista, joista kehyskunnat hyötyivät, mutta joiden kustannuksiin ne eivät osallistuneet. Kuntaliitokset kaatuivat pääasiassa kehyskuntien vastustukseen, mutta lopulta maakuntahallinto ratkaisi ongelman joiltakin osin.

Ilo oli kuitenkin lyhytaikainen ja maakuntahallinnon vakiintumisen jälkeen vastakkainasettelu nousi taas esiin. Maakuntakaava ei korvannut työssäkäyntialueen oikeusvaikutteista yleiskaavaa, eivätkä myöskään erilaiset rakennemallit. Keskuskaupunkien työpaikkaomavaraisuus oli tyypillisesti naapureita korkeampi ja seutukunnan vapaa-ajan palvelut olivat pitkälti niiden vastuulla.

Lopulta tähän keksittiin ratkaisu Kuopiossa, kun kaupunki otti vuonna 2025 käyttöön sähköisen klubikortin. Idea oli yksinkertaisesti se, että oman kunnan jäsenet saivat kortillaan monia maksullisia, mutta subventoituja palveluja edullisemmin kuin muut käyttäjät. Kaksihintajärjestelmä tuntui oikeudenmukaiselta. Klubikortti kuului kuopiolaisille, mutta esimerkiksi siilinjärveläiset saivat ostaa sen ja päästä siten edullisempiin hintoihin. Monissa kehyskunnissa päätettiin ostaa kortit kaikille kuntalaisille.

SUOMALAINEN KAUPUNKI: USKALLA, KOKEILE JA MENESTY!

Kaupunkien rooli maailman näyttämöllä kasvoi koko 2020-luvun. Kansallisvaltioiden pitämisestä kehityksen suunnannäyttäjinä siirryttiin vähitellen globaalien arvoverkkojen ja kaupunkien dominanssiin. Kaupungit kasvoivat,

tekivät yhteistyötä, koordinoivat toimintoja ja loivat mahdollisuuksia ja toivoa miljoonille ihmisille.

Suomessakin kaupungeista tuli vähitellen oikeita kaupungeja tiiviine yhdyskuntarakenteineen. Maakuntahallinto otti hoitaakseen soite-palvelut, mutta jäi tekniseksi hallinnon tasoksi. Innovaatiot, uudet työpaikat ja talouskasvu syntyivät kaupungeissa. Ne joutuivat mukaan kansainväliseen kilpailuun, jolloin huipulle pääsi erikoistumalla ja erottautumalla.

Palveluita ja palvelutuotannon tapoja uudistettiin kaupunkien johdolla. Julkisen hallinnon tuotantomonopoli mureni, kun ihmiset oppivat tekemään valintoja terveystalouden suhteen ja ryhtyivät lopulta vaatimaan valinnan vapautta muuallakin. Peruskoulu uudistui, monimutkaisten sosiaalisten ongelmien ratkaisuun kehitettiin uusia mekanismeja ja hyvinvoinnin lisäämiseksi uudistettiin niin kustannusrakenteita kuin kaupunkiympäristöjä. Kaupungeista tuli edelläkävijöitä.

Sini Ruohonen on Ajatuspaja Toivon toiminnanjohtaja ja valtiotieteiden maisteri.

Juha Kostiainen on kestävästä kaupunkikehittämisestä vastaava johtaja YIT Oyj:ssä ja Tampereen yliopiston kaupunkiseutujen strategisen kehittämisen dosentti.

-
- 1 Khanna (2016)
  - 2 Dovey (2016); Gehl (2010)
  - 3 www.sitra.fi/hankkeet/sib-rahastot/ [28.5.2017]
  - 4 Lampinen (2014)

AJATUKSIA AIHEESTA

Entä voiko digitaalinen kehitys vähentää tarvetta kaupungistumiselle, jos moni työ voidaan tehdä missä tahansa? [SUOMEN PERUSTA -AJATUSPAJA](#)

Olisipa tulevaisuus näin onnistunut! Aina on kuitenkin myös seurauksia joita ei tarkoitettu ja haluttu. Yhdyskuntarakenteen tiivistäminen ja joukkoliikenne plussaa, mutta eivät toteudu vain ihmisten valinnoilla ja hyvällä tahdolla, tarvitaan pontevaa yhdyskuntapolitiikkaa. [VASEMMISTOFOORUMI](#)

Utopia on yhteiskunnallisen ajattelamisen muoto, jota soisi käytettävän useammin. Näissä tervetulleissa visioissa usko valinnanvapauden ja yksityisen rahan autuaaksi tekevään voimaan kaipaisi rinnalleen kumppaniksi vahvaa ja taitavaa julkista valtaa. [KALEVI SORSA -SAATIO](#)

Tulevaisuuden kuva teknis-taloudellinen. Minne unohtuivat ihmisten hyvinvoinnille olennaiset viheralueet, jotka ovat samalla elintärkeitä hiilinieluja ja tulvavesien säätelijöitä kaupungeissa? Vaihtoehtoisia kehitysnäkymiä on. [E2](#)

Skenaario menestyvien kaupunkien Suomesta on toivottava ja todennäköinenkin. Kirjoituksessa visioitu koulumarkkinoiden avaaminen ei kuitenkaan kannata. Ruotsista voi hakea varoittavan esimerkin vapaakoulujen vaikutuksista. Pidetään Suomen koulut julkisina ja tasaisen laadukkaina! [AJATUSPAJA VISIO](#)

En dynamisk utveckling av städerna är en nyckelfaktor för ekonomisk framgång. För låt oss vara ärliga. Hela Finland är en glesbygd och att hålla varje avkrok levande är inte hållbart på sikt. Krutet borde sättas på ett fåtal tillväxtcentra. [AGENDA](#)

IRTI FOSSIILISESTA ENERGIASTA

Ville Ylikabri

Ihmiskunnan keskeinen haaste on ilmastonmuutoksen pysäyttäminen. Enää on turha käyttää aikaa sen todistamiseen, että ihmisen toiminta lämmittää ilmastoa. Sen sijaan huomio tulee kääntää sekä teknisiin uudistuksiin ja laajempiin muutoksiin yhteiskunnassamme.

Ilmastonmuutokseen tulisi suhtautua riskinä, jota tulee torjua. Jos on pienikin mahdollisuus siitä, että ruoantuotannon perusteet järkkyvät ja yhteiskunnat muuttuvat epävakaisiksi, tulee tällaista riskiä torjua kaikin keinoin. Nykyisen tiedon valossa meillä on juuri tällainen riski. Silti olemme ryhtyneet vasta hyvin pienimuotoisiin toimiin ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi tai edes hillitsemiseksi. Suomessa kulutetaan edelleen päivittäin 200 000 tynnyriä öljyä - noin kuusi litraa jokaista suomalaista kohden.

Naomi Klein kirjoittaa kirjassaan *Tämä muuttaa kaiken - kapitalismi vs. ilmasto*, että meidän on uskallettava ottaa tieteilijöiden sanoma vakavasti ja tehtävä tarvittavat johtopäätökset. Kleinin oma johtopäätös on, että talouskasvuun ja vapaaseen markkinatalouteen perustuva yhteiskuntamallimme on mullistettava, jos haluamme tosissamme torjua ilmastonmuutoksen.

Kleinin näkemystä voi kritisoida liian vasemmistolaisena, mutta totuus on, että olemme edelleen ajamassa täysillä päin seinää. Pariisin ilmastosopimuksessa saatiin sovittua tavoitteeksi pysäyttää lämpötilan nousu 1,5 asteeseen. Euroopan ympäristövirasto kertoi kuitenkin tammikuussa, että Euroopan

lämpötilat ovat jo nousseet tuon verran verrattuna esiteolliseen aikaan. Samalla ilmastonmuutos on aiheuttanut tuhansia kuolemia ja valtavia taloudellisia menetyksiä.

Tällä hetkellä Suomi on sitoutunut monissa eri sopimuksissa vähentämään päästöjään. Eduskunnan keväällä 2015 hyväksymässä ilmastolaissa ja Suomen sitoumuksissa EU:lle lähdetään siitä, että päästöjä leikataan 80% vuoden 1990 tasosta vuoteen 2050 mennessä. Ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen esittää, että Suomen olisi mahdollista olla hiilineutraali jo vuonna 2045. Vihreät esittävät samaa vuoteen 2035 mennessä.

Kriisitietoisuus on lisääntymässä ja kaikki ovat sitä mieltä, että on toimitettava nopeammin kuin on aiemmin ajateltu. Mitä siis pitäisi tehdä?

MILLÄ KEINAIN SUOMESTA SAADAAN HIILINEUTRAALI?

Päästöjen vähentämiseen on erilaisia keinoja markkinaohjauksesta kieltoihin.

Päästökauppa

EU:n keskeisin elementti päästöjen vähentämisessä on ollut päästökauppa. Teoriassa päästökauppa on paras tapa leikata päästöjä juuri sieltä, missä se on taloudellisesti tehokkainta, mutta käytännössä päästökauppajärjestelmän valuviat ovat johtaneet siihen, että päästöjen hinnat ovat olleet kovin alhaisia. Järjestelmä on niin täynnä porsaanreikiä, ettei se ole ohjannut tuotantoa tarpeeksi tehokkaasti. Jos päästökauppaan saataisiin mukaan kaikki päästölähteet ja päästöoikeuksien määrää vähennettäisiin tasaisesti, saataisiin energiankulutusta ohjattua tehokkaasti päästöttömiin vaihtoehtoihin.

Verotus

Koska päästökauppa on osoittautunut kovin monimutkaiseksi, on yhä useampi sitä mieltä, että hiilidioksidipäästöjä pitäisi yksinkertaisesti verottaa ankarasti. Suomessa on verotettu jo pitkään liikennepolttoaineita, mikä onkin johtanut siihen, että Suomen liikenteessä kulutetaan huomattavasti vähemmän öljyä kuin maissa, joissa polttoaineita ei veroteta samalla tavalla. Ympäristöverojen

ongelmina on yleisesti pidetty sitä, että ne ovat sosiaalisesti epäoikeudenmukaisempia kuin progressiivinen tuloverotus ja sitä, että korkea verotus ajaa tuotantoa siirtymään muihin maihin.

Amerikkalainen konservatiivinen ajatuspaja Climate Leadership Council esittääkin omassa päästövähennysmallissaan, että kaikelle hiilidioksidille määrätään vero. Osa verosta jaetaan pienenä perustulona kaikille, mikä tasaa tuloeroja. Lisäksi mallissa määrättäisiin korkeat tuontitullit tuotteille, jotka tulevat maista, joissa ei ole samanlaista hiilidioksidiveroa.

Kiellot ja normit

Mitäpä jos kieltäisimme fossiilisten polttoaineiden käytön? Lienee selvää, että yhteiskuntamme ei ole tältä istumalta valmis siihen. Hallitus on kuitenkin ilmasto- ja energiastrategiassaan linjannut kieltävänsä kivihiilen käytön vuoteen 2030 mennessä. Tämä kuulostaa selkeältä, mutta jos samaan aikaan tuetaan turpeen polttoa, ei kiellosta ole juurikaan hyötyä. Eikä öljyn kiellosta edes keskustella.

Absoluuttisten kieltojen lisäksi päästöttömyyteen voidaan ohjata monenlaisten normien avulla. Autoteollisuus alkoi valmistaa vähäpäästöisiä autoja yllättävän nopeasti, kun viranomaiset määräisivät ne siihen. Samanlaista asteittain kiristyvää normiohjausta voidaan soveltaa eri sektoreilla.

Biopolttoaineet

Suomessa eletään bioenergiahuumassa. Suomessa on toki ehkäpä maailman parhaat edellytykset biomassan käytölle energiantuotannossa. On myös hyvä, että teollisuuden jätevirtoja hyödynnetään entistä tehokkaammin energiantuotannossa. On kuitenkin selvää, ettei puita ja viljaa polttamalla ratkaista ilmastonmuutosta. Useat tutkijat ovat varoittaneet, että Suomen suunnitelmat metsien hakkuiden lisäämisestä ovat täysin kestäättömiä. Biopolttoaineita puoltavat tahot sanovat nuoren metsän sitovan nopeammin hiiltä kuin vanhan. Siitä ei kuitenkaan ole hyötyä, jos nuoren metsän paikalta on hakattu vanha metsä, johon sitoutunut hiili on poltettu ilmakehään. Meidän tulee vähentää ilmakehän kasvihuonekaasujen määrää nyt eikä sadan vuoden päästä.

Päästöttömät energialähteet

Aurinko- ja tuulivoiman osuus maailman energiantuotannosta on nopeassa kasvussa ja Suomi on jäänyt molemmissa jälkeen kehityksestä. Molemmat energiamuodot ovat kehittyneet niin nopeasti, että ne alkavat olla kilpailukyisiä ilman yhteiskunnan tukea.

Uusiutuvaa energiaa on vastustettu sillä perusteella, että sen tuotanto vaihtelee rajusti olosuhteiden mukaan ja sotkee siksi perinteiset energiamarkkinat. Ratkaisu tähän ei tietenkään pidä olla vanhojen toimijoiden suojeleminen, vaan markkinoiden muuttaminen. Tarvitsemme Euroopan-laajuisia siirtoverkkoja sekä sähkön varastoimistapoja, jotta pystymme hyödyntämään vaihtelevan uusiutuvan energian kapasiteetin kokonaan.

Moni on alkanut suhtautua ydinvoimaan aiempaa myönteisemmin sen päästöttömyyden takia. Uusimmat ydinvoimalat ovat kuitenkin muodostumassa niin kalliiksi, että epävarmoiksi muuttuneilla sähkömarkkinoilla investointi ydinvoimaan ei vaikuta kovin kannattavalta. Sen sijaan vanhat ydinvoimalat kannattaa tässä tilanteessa käyttää niiden elinkaaren päähän.

Hiilimielut ja hiilen talteenotto

Jos haluamme sitoa ilmakehän hiiltä kasvillisuuteen, ei riitä, että kaadetun metsän tilalle kasvatetaan uutta. Pitäisi keskittyä ylipäänsä eri alueiden metsittämiseen, niin maaseudun kuin kaupunkien. Metsät, puistot ja viherkatot sitovat hiiltä ja auttavat samalla rankkasateiden aiheuttamien hulevesien hallinnassa ja parantavat ilmanlaatua.

Hiilen talteenottojärjestelmistä on toivottu jo vuosien ajan ratkaisua ilmastomuutokseen. Valitettavasti tekniikka on edelleen liian kallista kaupalliseen käyttöön. On kuitenkin todennäköistä, että tekniikka kehittyy ja yleistyy, jos ja kun hiilidioksidipäästöille saadaan kunnollinen hinta joko päästökaupan tai verotuksen avulla.

Onnistummeko?

Suhtautuminen ilmastomuutoksen luomiin tulevaisuuskuviin vaihtelee teknologiauskosta dystooppisiin maailmanlopun kuvaelmiin.

Meillä on kaikki syy uskoa ihmisen osaavan ratkaista tämänkin ongelman.

Lähihistoriasta löytyy hyviä esimerkkejä onnistuneista päästövähennyksistä: Rachel Carsonin kirja *Hiljainen kevät* herätti meidät kieltämään pahimmat ympäristömyrkyt. 1980-luvulla päätettiin lopettaa rikki- ja typpidioksidien päästöt, kun Euroopan metsät olivat kuolemassa haposateisiin. Voimalaitosten suodattimet ja autojen katalyysattorit poistivatkin haposateet oikeastaan kokonaan. Kuuluisa onnistuminen on myös otsonikerrosta tuhoavien ponnekaasujen kieltäminen Montrealin sopimuksella 1987. Sopimus on saanut uhkaavan otsonikadon pysähtymään.

Toisaalta voidaan kysyä, riittävätkö edellä mainitut energiantuotantoon ja -kulutukseen kohdistuvat toimenpiteet? Onko ongelma sittenkin koko yhteiskuntamme perustuminen kasvuun ja kestävämmään luonnonvarojen käyttöön? Edellä mainituissa päästövähennyskeinoissa ei esimerkiksi puhuttu ruoantuotantomme perustumisesta öljyyn saati ruoan ilmastopäästöistä. Keskittyminen hiilineutraaliuteen on kovin kapea näkökulma tilanteessa, jossa ihmiskunta kuluttaa kaikkia luonnonvaroja kestävämmällä tavalla. Ehkä Naomi Klein on oikeassa siinä, että nyky-yhteiskunnan resepteillä emme pysty tilannetta korjaamaan.

Sosiologi John Urryn mukaan luonnontieteet ja taloustiede ovat hallinneet liikaa keskustelua ilmastomuutoksesta. Meidän pitäisi ymmärtää, että ihmiset ja yhteiskunnat toimivat paljon monisyisemmin. Vaikka Urry suhtautuu tulevaisuuteen varsin pessimistisesti, peräänkuuluttaa hän malleja, joissa nähdään yhteiskunnan ja yhteisöjen potentiaali muuttua ja toimia muutenkin kuin joukkona omaa taloudellista etua ajavia yksilöitä.

Ehkä tosiaan tarvitsemme Degrowth-ajattelua, jotta pääsemme nykyisestä talouskasvuriippuvuudesta eroon. Filosofin Ville Lähde kirjoittaa kirjoissaan *Niukkuuden maailmassa* ja *Paljon liikkuvia osia* siitä, että yhteiskunnat ovat monimutkaisia kokonaisuuksia, joissa intressien ääripäät vaikeuttavat dynaamista ratkaisujen toteuttamista. Lähteen mukaan ilmastomuutoksen ratkaiseminen edellyttää sitä, että poliitikot uskaltavat ja osaavat tarjota ihmisille hyvää elämää siitä huolimatta, että tarjolla olevien resurssien määrä vähenisi. Kuluttamisen ja talouskasvun oravanpyörä tulisi pysäyttää kestävästi. Valitettavasti reaali-politiikassa ei ole toistaiseksi näkynyt merkkejä todellisista vaihtoehtoista nykyjärjestelmälle.

PÄÄSTÖVÄHENNYKSET KANNATTAVAT JOKA TAPAUKSESSA

Ilmastonmuutoksen torjuntaan voi siis suhtautua karkeasti kahdella tavalla. Toiset ajattelevat, että voimme ratkaista ongelman poistamalla hiilidioksidipäästöt uuden tekniikan, sääntelyn ja markkinamekanismien avulla. Toiset taas näkevät, että muutokseen tarvitaan paljon laajempi yhteiskunnallinen murros, jossa hiileen ja kasvuun perustuva yhteiskuntamallimme uudistetaan.

Katsoi asiaa kummasta näkökulmasta tahansa, on joka tapauksessa järkevää pyrkiä lopettamaan fossiilisten polttoaineiden käyttö mahdollisimman nopeasti. Vähintään varmuuden vuoksi.

Ville Ylikabri on Ajatuspaja Vision toiminnanjohtaja.

AJATUKSIA AIHEESTA

Kestävä energiamurros edellyttää myös toisenlaista sosiaalipolitiikkaa: haittoja ja kustannuksia ei pidä kasata pienituloisimmille. Hiilidioksidiveron yhdistäminen perustuloon kuulostaa kiinnostavalta. **VASEMMISTOFOORUMI**

Yhteiskuntamme ovat hyvin polkuriippuvaisia, ja pääsy kestävälle polulle on kovan työn takana. Aikaa vähän – nyt kuljemme päinvastaiseen suuntaan. Julkisella sektorilla on mahdollisuus viitoittaa tietä, pitkäjänteisesti ja määrätietoisesti.

KALEVI SORSA -SAATIO

Eettisyys on sijoittajien mieleen, ja markkinoilla kestävä kehitys luo kilpailuetua. Poliitikassa pitäisi kannustaa yrityksiä entistä ympäristövastuullisempaan toimintaan, ennemmin porkkanalla kuin kepillä. Kuluttajat ovat tietoisempia kuin koskaan – ja hyvä niin. **AJATUSPAJA TOIVO**

Monipuolisesti ilmastonmuutoksesta. Vielä on mahdollista selättää pahimmat uhkakuvat. Päästövähennyksiin kepeillä, porkkanoilla, normeilla, innovaatioilla. **E2**

Med en klimatskeptiker som president i USA skall vi själva göra det som står i vår makt att stävja klimatförändringen. Att vänta på initiativ från andra sidan Atlanten är dödfött. **AGENDA**

KANSALLISVALTIO VAI MONIKULTTUURINEN YHTEISKUNTA?

Simo Grönroos

Suomen juhliessa satavuotista itsenäisyyttään, on maan väestöllinen kehitys huolestuttava. Kotimaisia kieliä puhuva väestö on vähentynyt jo useampana peräkkäisenä vuotena ja koko maan väestönkasvu perustuu tällä hetkellä täysin maahanmuuttoon ja vieraskielisen väestön kasvuun – suomalaisten määrä vähenee ja ulkomaalaistaustaisen väestön määrä kasvaa.

Suomen väestörakenne muuttuu nopeaa vauhtia. Vuonna 2014 ulkomaalaistaustaisen väestön määrä ylitti ruotsinkielisen väestön määrän ja on tällä hetkellä yli kuusi prosenttia Suomen väestöstä. Maahanmuuttajataustaisen väestön kasvu on nopeaa etenkin suurissa kaupungeissa. Pääkaupunkiseudun väestöstä maahanmuuttajataustaisia on tällä hetkellä noin 15 prosenttia ja ennusteiden mukaan vuonna 2030 noin joka neljännes alueen asukkaista on maahanmuuttajataustainen.¹

Etenkin Afrikasta ja Lähi-idästä tulevien humanitaaristen maahanmuuttajien määrä kasvaa nopeasti. Juuri näiltä alueilta tulevien suurempien väestömäärien assimiloiminen länsimaiseen yhteiskuntaan on osoittautunut mahdottomaksi ja tämä aiheuttaa monenlaisia taloudellisia ja sosiaalisia ongelmia.

Yksin Afrikan väestön on ennustettu nelinkertaistuvan miljardista neljään miljardiin kuluvan vuosisadan aikana. Suomeen ja länsimaihin pyrkivien muuttajien määrä ei siis ole loppumassa. Nopeasti kasvavat siirtolaisvirrat ovat

myös osoittaneet, että väestönmuutokset voivat olla vielä ennusteitakin nopeampia.

On siis aiheellista pohtia sitä, mitä seurauksia käynnissä olevalla väestönvaihdoksella on? Lisäksi on oleellista pohtia niitä ratkaisuja, mitä Suomen tulee tehdä maahanmuutto- ja väestöpolitiikan suhteen – halutaanko Suomesta kansallisvaltio vai monikulttuurinen yhteiskunta?

RAPAUTUVA HYVINVOINTIVALTIO

Laajamittaisella maahanmuutolla on merkittävät vaikutukset Suomen julkiselle taloudelle. Etenkin Afrikasta ja Lähi-idästä tulevat ihmiset ovat huomattavasti yliedustettuina tulonsiirtojen saajina ja julkisten palveluiden käyttäjinä kuin veronmaksajina. Työllisyysasteet ovat monilla ryhmillä erittäin heikot, eivätkä ne parane merkittävästi edes pitkien aikojen maassa olon jälkeenkään.²

Humanitaarinen maahanmuutto kasvattaa siis julkisia menoja, joiden rahoittamisen vaihtoehtoina ovat verojen kiristykset tai velanoton lisääminen. Väestönvaihdoskehitys tulee myös varmasti nostamaan keskustelua siitä, kuinka laajoihin sosiaalipalveluihin Suomella on varaa? Keskusteluun tulee varmasti myös nousemaan kysymys siitä, tulisiko työmarkkinoita joustavoittaa, jotta heikosti työllistyviä ryhmiä saataisiin paremmin työllistettyä?

Humanitaarisesta maahanmuutosta ei ole apua väestön vanhenemisesta johtuvalle taloudellisen huoltosuhteen heikkenemiselle, vaan se lisää julkisen talouden taakkaa entisestään.

LUOTTAMUSYHTEISKUNTA KOETUKSELLA

Suomalaisen yhteiskunnan parhaana puolena pidetään usein korkeaa sosiaalisen pääoman tasoa – ihmisten on helppo luottaa toisiinsa. Tähän vaikuttaa suurelta osin väestön etninen yhtenäisyys sekä toisaalta matalat tuloerot. Maahanmuuton myötä tapahtuva etnisen diversiteetin ja monikulttuurisuuden lisääntyminen rapauttaa väistämättä tätä yhtenäisyyttä, mikäli muuttoliikkeen annetaan jatkaa.

Tutkimuksista tiedetään, että mitä monietnisiempi alue on, sitä vähem-

män ihmiset luottavat kanssaihmiisiin ja yhteiskuntaan, sitä vähemmän ihmiset osallistuvat vapaaehtoistoimintaan ja antavat rahaa hyväntekeväisyyteen ja mitä monietnisiempi alue on, sitä heikommaksi ihmiset kokevat elämänlaatusa. Monietnisyydellä on myös negatiiviset vaikutukset niin julkisten palveluiden ylläpitoon kuin verojenmaksuhalukkuuteen.³

Maahanmuutto on myös ollut isolta osalta vaikuttamassa yhteiskunnallisen ilmapiirin viimeaikaiseen kiristymiseen. Mikäli vallitseva väestökehitys jatkuu, resursseihin liittyvien kysymysten lisäksi kysymys sosiaalivaltion oikeutuksesta tulee varmasti lisääntymään lähitulevaisuudessa.

TURVALLISUUS JA KANSALAISVAPAUDET

Luottamusyhteiskunnan hajoaminen etnisen diversiteetin lisääntymisen myötä näkyy myös turvallisuuden heikentymisenä. Monet maahanmuuttajaryhmät ovat huomattavasti yliedustettuina etenkin väkivalta ja seksuaalirikosten tekijöinä.⁴ Terrorismin lisääntyminen on myös laskenut turvallisuutta.

Saddam Husseinin Irak ja Titon Jugoslavia nousivat toisinaan esiin esimerkkeinä kansalaisvapauksien kustannuksella kasassa pidetyistä monikulttuurisista valtioista. Samansuuntaisia kehityskulkuja on nähtävissä myös nykypäivän monikulttuuristuvassa Euroopassa.

Julkisten tilojen kameravalvonta, Internetin valvonta ja salakuuntelu lisääntyvät jatkuvasti keinoina taistelussa terrorismia vastaan. Monikulttuurista yhteiskuntaa pyritään myös pitämään rauhallisena suitsimalla ongelmista käytävää keskustelua erilaisten ”vihapuhe” -lakien ja sensuurin keinoin, mikä johtaa sananvapauden kaventumiseen ja syyllistää kantaväestöä.

ETNISET KONFLIKIT UHKAAVAT

Rasismi on yleinen keskustelun aihe monikulttuuristuvissa yhteiskunnissa, mutta se on terminä varsin ongelmallinen, sillä sitä käytetään lähestulkoon ainoastaan kuvaamaan länsimaisten ihmisten harjoittamaa syrjintää muita etnisiä ryhmiä kohtaan. Ilmiössä on kuitenkin pohjimmiltaan kyse etnisten konfliktien esiasteesta – eri etniset ryhmät luottavat omaan ryhmään enemmän

kuin vieraisiin ja tämä näkyy kautta linjan ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Monet Lähi-idän valtiot antavat osviittaa siitä, miltä näyttävät valtiot, joissa erilaiset etniset ja uskonnolliset ryhmät yrittävät elää rinnakkain. Syyria, Irak, Turkki ja Israel ovat valtioita, joissa etniset jännitteet ja konfliktit heijastuvat koko yhteiskunnan toimintaan ja ovat pääsyinä moniin alueella käytäviin sisällissotiin ja konflikteihin.

Vaikka monikulttuurisuus näyttyy suomalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa usein positiivisissa yhteyksissä, on todellisuus kuitenkin varsin erilainen, kun tarkastellaan monikulttuurisuuden vaikutuksia taloudelle ja yhteiskunnan sosiaaliselle yhtenäisyydelle ja vakaudelle.

TULEVAISUUDEN MONIKULTTUURINEN SUOMI

Käynnissä oleva väestönvaihdos ei ole historiassa ainutlaatuinen. Euroopasta Pohjois-Amerikkaan viimeisen viiden sadan vuoden aikana suuntautunut muuttoliike käy esimerkkinä kehityksestä, jossa muutamassa vuosisadassa kokonaisen mantereen väestö on käytännössä vaihtunut. Samankaltainen kehitys on tällä hetkellä käynnissä Aasiasta ja Afrikasta Eurooppaan suuntautuvan muuttoliikkeen myötä.

Minkälaisia kehityskulkuja väestön vaihtuminen sitten aiheuttaa yhteiskunnalle?

Yhdysvalloissa on etnisten ryhmien välisiä ristiriitoja pyritty jo puolen vuosisadan ajan vähentämään integraation, positiivisen syrjinnän ja poliittisen korrektiuden keinoin. Tästä huolimatta asuinalueet, koulut ja kirkot ovat edelleen käytännössä etnisesti segregoituneita. Väestöryhmien väliset erot tuloissa ja hyväosaisuudessa ovat suuria ja rotumellakoita puhkeaa edelleen aika ajoin. Lähitulevaisuuden kehityskulku voi Suomessa muistuttaa Yhdysvaltojen tilannetta, johon suuntaan monet Euroopan maat ovat jo menneet. Väestöryhmät keskittyvät asumaan eri alueille ja maahanmuuttajataustaisen väestön asuinalueista muodostuu samanlaisia rinnakkaisyhteiskuntia, minkälaisia löytyy jo nyt lähes jokaisen eurooppalaisen suurkaupungin lähiöistä. Maahanmuuttajat jäävät monien julkisten palveluiden käyttäjiksi kantäväestön käyttäessä

mahdollisuuksien mukaan enemmän yksityisiä kouluja ja terveydenhoidon palveluita.

Terrori-iskut ja sotilaiden arkipäiväistynyt läsnäolo julkisissa tiloissa ovat saaneet ison osan Länsi-Eurooppaa jo nyt muistuttamaan etnisten konfliktien runtelemaa maita. Väestönvaihdoksen myötä Suomi on vauhdilla menossa samaan suuntaan. Länsimainen valtio, jossa on laaja muslimiväestönosa, alkaakin muistuttaa monessa mielessä maita kuten Israelia, jossa terrorismi on arkipäivää ja kaikki yhteiskunnalliset kysymykset peilautuvat yhteiskuntaa jakavien etnisten jakolinjojen kautta.

Vielä pitemmälle jatkuessaan väestönvaihdos johtaa tilanteeseen, joka voi muistuttaa esimerkiksi Etelä-Afrikkaa, jossa vähemmistössä olevat eurooppalaistaustaiset asuvat tiukasti vartioituilla asuinalueillaan ja rikollisuus ja turvattomuus ovat merkittäviä ongelmia. Tällaisessa tilanteessa suomalaiset maksavat korkeita veroja tulonsiirtojen ja julkisten palveluiden ylläpitämiseksi, joita eivät pääosin edes käytä. Julkisen liikkumisen tila on myös monilta osin käytännössä rajattu turvallisuussyistä.

Islamisaation eteneminen väestönvaihdoksen myötä voi tehdä tilanteen kristilliseen kulttuuriin kuuluvien kannalta vielä heikommaksi kuin Etelä-Afrikan valkoisten tilanne. Muslimienemmistöisissä maissa asuvien kristityt tilanne osoittaa, että uskonnon harjoittamiselle voidaan asettaa rajoitteita ja pogromit sekä muunlainen väkivalta ovat tavallisia etenkin ääri-islamien hallussa olevissa alueilla.

Eri kulttuureista tulevien muuttajien erilainen suhtautuminen esimerkiksi uskonnon ja yhteiskunnan suhteeseen, naisten asemaan ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksiin, tulee varmasti myös aiheuttamaan monenlaisia ristiriitatilanteita.

Edellä esitettyjen kehityskulkujen eteneminen voi tapahtua alueellisesti vaihtelevilla nopeuksilla.

TULEVAISUUDEN SUOMALAINEN SUOMI

Suomi voi kuitenkin myös valita toisin. Esimerkiksi monet Itäisen Keski-Euroopan maat eivät hyväksy väestörakennetta muuttavia laajamittaisia muut-

toliikkeitä ja monikulttuuristumista ja ovat määrätietoisin toimin torjuneet muuttoliikkeen. Myös monissa läntisen Euroopan maissa on vahvaa vastustusta väestönvaihdokselle, myös meillä Suomessa.

Humanitaarisen maahanmuuton lopettaminen on tehokkain keino lopettaa käynnissä oleva väestönvaihdos. Tällöin Suomi säästyy edellä mainituilta taloudellisilta ja sosiaalisilta ongelmilta, mitä laajamittainen maahanmuutto synnyttää.

Maahanmuuttajien kotouttamiseen, muuttajien oman kulttuurin tukemiseen ja monikulttuurisuuden edistämiseen käytettävien resurssien käyttäminen maahanmuuttajien paluumuuton edistämiseen on myös paljon tehokkaampi tapa torjua etnisiä ristiriitoja, kuin uskoa siihen, että riittävät resurssit ratkaisevat integraation haasteet tai väestöryhmien välille syntyvät ongelmat.

Maailman hätää kärsivien auttaminen on myös tehokkaampaa paikan päällä kuin Suomessa. Myös tähän säästyy resursseja, jos humanitaariselle maahanmuutolle laitetaan loppu. On myös hyvä muistaa, että muuttoliike ei myöskään ole ekologisesti kestävällä pohjalla. Länsimaihin muuton mahdollisuus ei kannusta kehitysmaita toimimaan väestönkasvun vähentämiseksi. On myös hyvä muistaa, että ihmisen ympäristölle aiheuttama kuormitus on huomattavasti suurempi teollistuneissa maissa kuin kehittyvissä maissa.

Onko tulevaisuuden Suomessa 4, 5 vai 6 miljoonaa asukasta ei ole niinkään tärkeää, sillä väestön kokoa oleellisempaa on väestön yhtenäisyys. Väestön hallittu pieneneminen voi esimerkiksi ekologiselta kannalta olla tervetullut asia. Japanissa väestörakenne vanhenee siinä missä Suomenkin, mutta Japanissa automatisaation ja syntyvyyden lisäämisen on nähty ratkaisevan ikääntymisen ongelmat – ei laajamittaisen maahanmuuton.

Lähi-idän tilanne osoittaa, että eri etnisten ryhmien kansallinen itsenäisyys on ainoa keino rauhoittaa alue ja turvata kansojen oikeus päättää omista asioistaan ja puolustaa kulttuuriaan. Yhtä lailla Euroopassa Skotlannin, Korsikan ja Katalonian itsenäisyysliikkeiden vahvistuminen sekä kansojen keskuudessa kasvava tyytymättömyys monikulttuurisuutta kohtaan osoittavat ajan ajavan ohi monikansallisista valtioista.

Yhteiskunnallisessa päätöksenteossa olisi siis hyvä ottaa huomioon, että kulttuureihin, etnisyyteen ja identiteetteihin liittyvä kysymykset eivät ole ka-

toamassa maailmasta. Ne olivat ajankohtaisia Suomen itsenäistyessä vuonna 1917, ne ovat edelleen ajankohtaisia vuonna 2017 ja mikään ei viittaa siihen, etteivätkö ne tulisi olemaan ajankohtaisia vielä vuonna 2117.

Simo Grönroos on Suomen Perusta -ajatuspajan toiminnanjohtaja ja filosofian maisteri.

-
- 1 Helsingin kaupungin tietokeskus (2016).
  - 2 Salminen (2015).
  - 3 Collier (2013).
  - 4 Optula (2014).

AJATUKSIA AIHEESTA

Globaalissa maailmassa ratkaisut eivät enää toimi vain yhden valtion tasolla. Vaatikkaa oikeudenmukaista maailmankauppaa sekä lisää resursseja kehitysyhteistyöhön ja ilmaston muutoksen torjuntaan.

Siitäkin maahanmuuton syissä on kyse. **VASEMMISTOFOORUMI**

Etnisesti määrittäytyvä, ikääntyvä ja näivettyvä Suomi on lohduton tulevaisuusvisio. Itäinen Keski-Eurooppa ei houkuttele henkiseksi viiteryhmäksi, eivätkä pelkät pelot ja uhkakuvat monikulttuurisuudesta politiikan ohjenuoraksi. **KALEVI SORSA -SAATIO**

Mustavalkoisessa maailmassa ihmiset uskovat enemmän vastakkainasetteluun kuin vuorovaikutukseen. Torjumiseen enemmän kuin ymmärtämiseen. Kahleisiin enemmän kuin vapauteen. Poliittisilla toimijoilla on valtava vastuu – myös mielikuvista. **AJATUSPAJA TOIVO**

Olemme eri mieltä tekstin keskeisistä argumenteista. e2:n teksti aiheesta olisi myös sävyltään erilainen. **E2**

On huonoa itsetuntoa pelätä kulttuurimme katoavan maahanmuuton takia. Tarvitsemme parempaa kotoutumista ja vähemmän ennakkoluuloja. Eikä kukaan ole avaamassa Suomen rajoja kaikille avoimeksi. **AJATUSPAJA VISIO**

Se på Sverige. Gränserna har varit öppna och invandringen har varit omfattande. Ekonomin går som tåget. Också i Finland är vi beroende av arbetskraftsinvandring. **AGENDA**

NORDENS TID ÄR NU

Mattias Fagerholm

”Vittu mitä paskaa, ei voisi vähemmän kiinnostaa.” Det lär den dåvarande finländska nordiska samarbets- och europaministern Alexander Stubb (Saml) ha muttrat i kulisserna i samband med Nordiska rådets möte i Köpenhamn år 2011. Det må vara osagt vad Stubb egentligen sade då han avlägsnade sig från mötet, men medierna var inte sena att haka på och den gamla stammens nordister var lika snabba med att höja på ögonbrynen över att någon antydde att det nordiska samarbetet var skit. Stubb förklarade efteråt sitt klavertramp med att han var sliten av långa resor och för lite sömn, men att han minsann tycker mycket om det nordiska samarbetet. ”Jag brukar säga att jag älskar EU. Lika mycket älskar jag nordiskt samarbete. Det är enormt viktigt.”, sade Stubb i en kommentar.

Stubb hade knappast tänkt sig att hans kontroversiella muttrande skulle hamna på löpsedlarna, men samtidigt lade han fingret på en öm punkt när det gäller det nordiska samarbetet. Vilken resultatorienterad politiker som helst kan bli frustrerad över det till synes långsamma arbetet med att slipa bort gränshinder mellan de nordiska länderna. Lite elakt kallas Nordiska rådet en kaffeklubb, där man i festtalen talar varmt för det nordiska samarbetet, men det glöms bort i samma stund som man landat i den egna inrikespolitiska verkligheten. Mot den bakgrunden är den frustration som Alexander Stubb gav uttryck för förstäelig. För det finns en enorm och delvis outnyttjad potential i det nordiska samarbetet.

DE LJUVA UNGDOMSÅREN

Låt oss kasta en blick i backspegeln för att bilda en uppfattning om hur de goda nordiska grannarnas konstruktiva samvaro alltmer har kommit att likna ett lite smågnälligt äktenskap där ingen riktigt är intresserad av att ta några initiativ.

Nordiska rådet grundades visserligen år 1952, men vi tar avstamp i år 1962. Då skrev nämligen de nordiska länderna på Helsingforsavtalet, som kan ses som fundamentet för det nordiska samarbetet. Detta nordiska grundfördrag innehåller rätt stränga förpliktelser att beakta medborgarna i de andra nordiska länderna.

Barn- och ungdomsåren förlöpte smärtfritt inom den nordiska familjen och Helsingforsavtalet kan ses som en framgångshistoria, inte minst tack vare den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. På individnivå öppnades karriärmöjligheter i hela Norden och på nationell nivå lindrades flaskhalsar vid ekonomisk överhettning och vidgade arbetsmarknaden där ekonomin släpade efter, skriver författaren och historiken Gunnar Wetterberg i tankesmedjan Agendas rapport Nordens tid är nu – förutsättningar och möjligheter med ett nordiskt medborgarskap.

EUROPA LOCKAR DE UNGA VUXNA

Men det gick som det ofta går när man växer upp, också om man är goda vänner och har en gemensam värdegrund att stå på – man växer ifrån varandra en aning. Så gick det också för de nordiska länderna. För många unga finns lockelsen utanför det egna landets gränser. För de nordiska ländernas del stavades frestelsen Europa. De nordiska länderna valde lite olika anknytning till Europa. Efter drygt 30 år av nordisk gemenskap valde Sverige och Finland ett EU medlemskap, medan Island och Norge nöjde sig med EES-avtalet. Och när det gällde Nato-medlemskap valde man också olika. Inte så att man vände ryggen till det nordiska, men i jakten på nya vänner och upplevelser i EU-gemenskapen kom onekligen det nordiska samarbetet i andra hand.

”Det förfaller rätt uppenbart att de nordiska länderna vid tiden före Danmarks, Finlands och Sveriges inträde i EU var mogna för ett tätt samarbete till och med i form av någon slags nordisk union. Möjligheterna försämrades dramatiskt när länderna valde att var för sig och inte som ett block gå med i den europeiska integrationsprocessen.” Det skriver jur.lic. Sten Palmgren i tankesmedjan Agendas rapport. Palmgren är tidigare lagstiftningsråd vid Justitieministeriet och har bland annat varit Finlands representant i Gränshinderrådet.

MEDELÅLDERS NORDISTEN: ”BORTA BRA MEN HEMMA BÄST”

Det moderna nordiska samarbetet firar i år sin 55-årsdag, om vi räknar Helsingforsavtalet som startskottet. Vi talar alltså om en vital och resursstark medelålders nordist, som under åren samlat på sig internationell erfarenhet men kanske tappat lite av sin ungdoms äventyrslystnad. Lite lugnare, lite klokare och lite mer orienterad mot hemmaknutarna. Som 50+ vill man gärna slå av på takten en aning, fokusera på det viktiga och knyta an till gamla vänskapsband. Kanske slå vakt om en guldkantad pensionärstillvaro? Norden utgör inget undantag i denna livscykel. Det är i det här skedet vi befinner oss nu. 90-talet och det första decenniet på detta årtusende gick åt till att anpassa sig till EU, men nu har pendeln slagit tillbaka och det nordiska har fått en större roll igen.

I september 2016 sade de nordiska samarbetsministrarna att Norden skall vara världens mest integrerade region. Målsättningen är uttalad och det finns många skäl att med skärpt fokus vända blicken mot det nordiska igen. Först slog eurokrisen till och skakade rejält om det europeiska bankväsendet. Man har nu lyckats rida ur den värsta stormen, men på längre sikt är eurons framtid något av ett frågetecken. Sedan drog en flyktväg in över Europa och orsakade en skälvnings som man mycket väl kände här uppe i norr. Det är nu klart att Storbritannien med smällande dörrar lämnar EU. Konsekvensen är troligen att de nordiska länderna kommer att få svårare att få gehör för sina intressen. Och vilka konsekvenser Brexit får för EU kan givetvis vara betydligt mer långtgående än så. Lägg ytterligare till ett allt mer oförutsägbart Ryssland

och ett USA med Donald Trump i spetsen. Vilka stormar kommer att blåsa upp i Östersjöregionen i framtiden? I det läget är det bra att se var man har sina gamla goda vänner – de nordiska vännerna.

EN GULDKANTAD PENSIONÄRSTILLVARO

Det finns en mall för hur ett intensifierat nordiskt samarbete kunde se ut. Gunnar Wetterberg skapade debatt år 2009 då han föreslog att de nordiska länderna skulle bilda en förbundsstat, med gemensam valuta, gemensam arbetsmarknad, gemensam utrikes- och säkerhetspolitik och gemensam invandringspolitik. I detta sammanhang lyfts ofta det faktum fram att Norden med sina ca 26 miljoner invånare skulle vara en ekonomisk stormakt inte bara på den europeiska spelplanen utan också globalt sett. I diskussionen har man lekt med tanken att danska drottning Margarete skulle bli statsöverhuvud och en lekfull armbrytning om vilken stad som skulle få äran att titulera sig Nordens huvudstad har utspelats. Stalltipset är att Helsingfors i utkanten av förbundsstaten knappast ligger speciellt bra till, men å andra sidan kan vi trösta oss med att förbundsstaten Norden är Finlands enda realistiska chans att nå någon form av finska fotbollsframgångar i och med ett nordiskt landslag.

På kort sikt finns kanske inte realism över tanken på en nordisk förbundsstat, och kanske inte vad gäller framgång för finsk fotboll heller för den delen, men förslaget väckte genklang bland medborgarna i Norden. I en opinionsundersökning som genomfördes år 2009 var 42% av de tillfrågade positivt inställda till att de nordiska länderna skulle slås ihop till en förbundsstat.

Ekonomiauktoriteten Sixten Korkman, professor vid Aalto-universitetet, hör till dem som tycker att Wetterbergs tankar är fräscha. Också om Korkman inte tror på en nordisk förbundsstat så flaggar han för ett utökat nordiskt samarbete. ”Om integrationen inom EU inte fördjupas så finns det utrymme för att betona det regionala.”, skrev Korkman år 2015. Och när man idag betraktar EU-bygget ter sig inte en utökad integration som det som står närmast till hands – tvärtom.

Oberoende av utvecklingen inom EU borde man inom Norden inse att ett tätare nordiskt samarbete skulle vara av största vikt, framhåller Sten Palmgren i Agendas rapport. ”Ett tätt nordiskt samarbete behövs om EU går mot en disintegration, men det behövs minst lika mycket om integrationen fördjupas.” Palmgrens tes är att det är hög tid för de nordiska länderna att positionera sig i förhållande till den internationella utvecklingen i Europa och till Europeiska unionen. Enligt Palmgren är det inte längre sakligt att avfärda förslag till tätare nordiskt samarbete som ”orealistiska”. Så som världen ser ut idag är bedömningen vad som är ”realism” mycket svår, för att inte säga omöjlig att göra.

Tidigare försök att intensifiera det nordiska samarbetet har långt strandat på grund av EU-medlemskapet och på grund av de juridiska komplikationer som uppstår i och med att särbehandling och diskriminering enligt nationalitet är förbjudet enligt EU:s grundfördrag. Men om de nordiska länderna vill utöka sitt samarbete skulle det gälla att ta tjuren vid hornen och inleda förhandlingar med unionen för att reda ut vilket slag av särbehandling som ryms inom EU:s ramar. Det finns också en fränare väg att gå, dvs något förenklat att skjuta först och fråga sedan. Man kan fråga sig om vi alltid bör vara bäst i EU-klassen?

En nordisk förbundsstat ter sig kanske på kort sikt som en orealistisk lösning speciellt då både Island och Norge inte är medlemmar av EU men en tätare integration i Norden i form av ett ”nordiskt medborgarskap” av något slag är helt möjligt att uppnå inom en överskådlig framtid.

Enligt Sten Palmgren skulle ett första steg vara att Nordiska rådet fick beslutanderätt i vissa frågor, det vill säga en viss överstatlighet som skulle binda medlemsländerna. Det kunde handla om arbetsrättsliga frågor och socialrättsliga frågor. Nordiska rådet kunde också exempelvis bestämma hur EU-direktiv genomförs i de nordiska länderna, och att de genomförs på samma sätt i alla länder.

Den springande punkten när det gäller det nordiska samarbetet är att Nordiska rådet saknar reell makt och därmed lätt får en kaffeklubbstämpel och det nordiska samarbetet förblir en floskel i festtalen. Ett organ med maktbefogenheter skulle med säkerhet höja beslutfattarnas intresse för att verkligen driva den nordiska integrationen. Och säkerligen skulle det vara annat ljud i

skällan i kulisserna på Nordiska rådets möten också. Vågar påstå att Alexander Stubb i det sammanhanget lätt skulle utbrista. ”Hitsi, tämä on hauskaa.”

Mattias Fagerholm är verksamhetsledare för tankesmedjan Agenda.

AJATUKSIA AIHEESTA

Pohjoismainen yhteistyö on vapaaehtoisuudessaan hyvä malli valtioiden väliseen yhteistyöhön, ja siitä EU:ssakin voitaisiin ottaa opiksi, tosin hajanaisemmassa liitossa tarvitaan myös sitovaa päätöksentekoa ja selkeitä toimivaltaroja yhteisen ja kansallisen välillä. **VASEMMISTOFOORUMI**

Puheet tai unelmat liittovaltiosta eivät vie pohjoismaista yhteistyötä ja yhteisöä eteenpäin, vaan pragmaattiset ja käytännönläheiset toimet. Sekä kahdenvälisesti että kokonaisena kollektiivina. Långe leve Norden! **KALEVI SORSA -SAATIO**

Onko ajatus pohjoismaiden yhteisestä maahanmuuttopolitiikasta kovin realistinen, kun otetaan huomioon, että maiden välillä on suuria näkemuseroja maahanmuuttopolitiikan suhteen? **SUOMEN PERUSTA -AJATUSPAJA**

Pohjoismainen yhteistyö on suomalaisen turvallisuuspoliittisen keskustelun lempilapsi. Vielä kun sen joku kasvattaisi aikuiseksi? **AJATUSPAJA TOIVO**

Efter Brexit ska Norden troligen ha större betydelse i EU. Det nordiska och Östersjö-samarbetet behövs ännu mer t. ex. i miljöpolitik. Nordiska Rådet kan bli en starkare gemensam arena och ett nordiskt medborgarskap kan vara sant en dag. **E2**

Yksi askel pohjoismaisen yhteistyön parantamiseksi olisi maiden EU-politiikan koordinointi. Voisimmeko löytää joissain asioissa yhteisen äänen EU-pöydissä, vaikka olemmekin eri asemassa EU:n sisällä? **AJATUSPAJA VISIO**

SUOMEN SIJA MAAILMASSA

Mikko Majander

Laajemmasta historian perspektiivistä katsoen Suomen valtiollinen itsenäistymisen sata vuotta sitten oli yksi maailmansodan ja eurooppalaisten imperiumien romahtamisen sivutuotteista. Toki muuttuviin olosuhteisiin sopeutumiseen ja tilanteisiin tarttumiseen tarvittiin myös omaa tahtoa ja taitoa. Ehkäpä vielä enemmän siihen, että tuo itsenäisyys on sittemmin säilynyt – luonteeltaan vaihtelevana, mutta säilynyt kuitenkin.

Suomen kansainvälistä asemaa on perinteisesti hahmoteltu kohtalonkolmiossa, jonka kärjiksi mainitaan Moskova, Tukholma ja Berliini. Jos nämä ymmärretään pelkän diplomatian sijaan laajemmin Venäjäksi, Pohjolaksi ja Euroopaksi, niin asetelma kelpaa yhä analyysikehikoksi. Washingtonia ja atlanttista yhteyttä tosin on ympäröity mukaan neljänneksi ulottuvuudeksi, ja myös Kiina tekee siihen tuloaan, mutta enemmän taloudellisena kuin geopoliittisena mahtina.

EUROOPPA

Ensimmäinen maailmansota saattoi synnyttää itsenäisen Suomen, mutta valtiokehityksen sysäsi liikkeelle jo Napoleonin aikainen suuri kuuhunta, kun Ranskan ja Venäjän keisarit jakoivat maita ja mantuja Tilsitissä 1807. Saksan keisarikunta puolestaan kävi 1918 Suomessa paitsi auttamassa vallankumo-

uksen kukistamisessa myös hankkimassa itselleen sekä taloudellisesti että strategisesti tärkeää alusmaata.

Valkoiset voittivat Suomessa, mutta Saksa hävisi suursodan. Tästä seurasi perusjännite, kun nuoren Suomen tuli luovia eteenpäin pääsääntöisesti omillaan. Kansainliitto eurooppalaisena yhteistyömuotona oli pienvaltioille kovin heiveröinen kollektiiviseksi turvaksi, kuten talvisota sitten karvaasti osoitti. Propagandareaktiona se ehti vielä erottaa Neuvostoliiton jäsenyydestään, ennen kuin maatui omaan mahdottomuuteensa.

Sotilaalliseksi vaihtoehdoksi Suomelle jäi vain Saksa, oli sen kansallis-sosialistisesta ideologiasta ja järjestelmästä sitten mitä mieltä tahansa. Valtiotaitoa ja sisäistä lujuuutta koeteltiin siinä, että kansakuntaa ei hilattu toisen maailmansodan lopputuloksena samaan tuhoon kuin muita Hitlerin liittolaisia Neuvostoliiton vastaisella vyöhykkeellä.

(Länsi-)Euroopan taloudellinen ja poliittinen integraatio oli Saksan tie takaisin hylkiövaltiosta kansainväliseksi kumppaniksi. Suomi asettui ulkokehältä samaan kehikkoon vasta 1990-luvulla, kun kylmän sodan maailmanjärjestys oli murtunut, kommunismi ja Neuvostoliitto haudattu historian roskatynnyreihin. Eurooppalainen Saksa saksalaisen Euroopan sijaan – se sopi myös Suomelle maanosan vakauden ja vaurauden lähteeksi.

Viime vuodet on jouduttu miettimään, kuinka hyvin Euroopan unioni täyttää tuota visiota. Sitä mukaa kun muut keskeiset maat ovat vajonneet omiin ongelmiinsa, vastuu ja johtajuus EU:n tulevaisuudesta yleensä ja sen yhteisvaluutta eurosta erityisesti on langennut Saksalle, halusi se sitä tai ei. Ja Suomelle EU on ylivoimaisesti tärkein kansainvälispoliittinen elementti: kyse ei ole vain suhteiden hoidosta unioniin, sillä Suomi on sen elimellinen osa.

Tätä asemaa unionin jäsenyydellä on nimenomaan tavoiteltu, ankkuri-paikkaa geopolitiikan kartalla. Kyse on identiteetistä, täysivaltaisesta sijasta Euroopan valtioiden joukossa, mutta myös turvallisuudesta, kuten presidentti Mauno Koivisto muistelmissaan paljasti prioriteettejaan jäsenhakemusta jätettäessä: ”Taloudelliset syyt olivat kuitenkin toisen luokan kysymyksiä.”

Sotilaalliset jännitteet ja jakolinjat ovat sittemmin palanneet Eurooppaan tavalla, jonka toivottiin jo jääneen kadonneeseen aikaan. Nykyisellä vaikeuksien hetkellä Suomi on aktiivisimpien joukossa etsimässä EU:lle roolia puolus-

tusulottuvuuden syventämisessä. Ulkosuhteiden osaltahan Ukrainan kriisi on jo osoittanut, kuinka unionin jäsenvaltiot ovat sidoksissa esimerkiksi yhteiseen pakotepolitiikkaan.

Sen sijaan se on koettelematta, mitä käytännössä merkitsee EU:n Lisabonin sopimukseen kirjattu lauseke turvallisuusyhteistyöstä, joka velvoittaa auttamaan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi joutuneita jäsenvaltioita ”kaikin käytettävissä olevin keinoin”. Sotilaallisesti liittoutumaton Ruotsi on pitänyt Suomea näkyvämmän esillä tätä solidaarisuuslupausta, tosin menemättä konkreettisemmin sen sisältöön.

Jos Suomi haki Euroopan unionin jäsenyydestä ennen muuta turvallisuutta, näinä jällevarustelun aikoina nousee kysymys, riittääkö EU:n nykyinen kehitys vastaamaan tuohon tarpeeseen. Entäpä jos monien sisäisten ongelmien kanssa painiskeleva unioni muistuttaa turvallisuuspoliittisesti sittenkin kansainliittoa?

Kerettiläinen ajatus, joka toisaalta pitää NATO:n ohittamattomana tekijänä pohdittaessa Euroopan turvallisuutta ja tulevaisuutta.

POHJOLA

Vaikka Euroopan Unioni on Suomen keskeisin kansainvälispoliittinen foorumi, Pohjola muodostaa edelleen maan tärkeimmän henkisen ja yhteiskuntapoliittisen viiteryhmän. Suomi tuskin olisi selvinnyt omavoimaisena läpi 1800–1900-luvun taitteen venäläistämiskausien, demokratiana läpi 1930-luvun alun lapualaispaineiden tai miehittämättä läpi sotavuosien ilman oikeusvaltioperinteen kaltaisia rakenteita, jotka juontuvat aina ajalta osana Ruotsin valtakuntaa.

Kylmän sodan vuosikymmeninä sija Pohjoismaiden ryhmässä oli Suomen oljenkorsi välttää jyrkkärajainen valinta idän ja lännen mahtiblokkien välillä. Ja toisaalta kiinnittymällä Pohjolaan Suomi samalla valitsi lännen laajassa merkityksessä, erotuksena itäisen Keski-Euroopan kommunistisista kansandemokratioista.

Erilaiset integraatioratkaisut suhteessa Manner-Eurooppaan hämärsivät ja ehkä heikensivätkin pohjoismaisia sidoksia. Suomi suuntasi 1990-luvulla EU:n ytimiin, siinä missä Ruotsi piti harkittua etäisyyttä ja Norja tyytyi

pelkkään pääsyyn unionin sisämarkkinoille. Suomalaiset eivät kaivanneet enää skandinaavisia välipuhemiehiä, vaan istuivat suoraan päätöksiä tekeviin pöytiin muokkaamaan itseään koskevia yhteisiä ratkaisuja.

Kansainvälinen finanssikriisi suisti kymmenen vuotta sitten koko EU:n ja erityisesti sen yhteisvaluuttaytimen käymistilaan. Suomi on ollut irtipääsemättömissä euroryhmän kanssa, mutta mentaalisesti on tehty paluuta Eurooppahuumasta takaisin pidättyväisemmille pohjoismaisille linjoille. EU ja eurokin nauttivat yhä selvän enemmistön kannatusta, mutta valtavirta suhtautuu niiden tulevaisuusnäkyymiin aikaisempaa varauksellisemmin.

Pelkistettynä Pohjola tarkoittaa Suomelle usein Ruotsia. Globaalien kapitalismin voittokulku vuosituhaten taitteessa lähensi näiden maailmanmarkkinoista riippuvaisia talouksia toisiinsa. Matkapuhelinjätit Nokia ja Ericsson kyllä kilpailivat keskenään, mutta monella alalla paperitehtaista pankkeihin koettiin yritysfuusioita. Tätä kirjoitettaessa Pohjoismaiden suurin finanssipalvelukonserni Nordea arpoa pääkonttorinsa siirtoa Tukholman, Helsingin ja Kööpenhaminan välillä.

Pohjolan puolustusyhteistyö kuin myös Suomen ja Ruotsin valtioliitto ovat vanhoja ajatusrakennelmia, joita yritettiin tosissaan toteuttaa 1940-luvulla. Viime vuosina on edetty pragmaattisen konkreettisesti esimerkiksi ilmapuolustuksessa, jossa yhteistyö ylittää rajat myös NATO-maa Norjaan. Suomen puolelta on kuultu puheita jopa sopimus pohjaisesta liittosuhteesta, jota yhteistyön syventämiselle sinänsä suojelee Ruotsi kuitenkin toppuuttelee.

Vaikka taloudellinen keskinäisriippuvuus ja turvallisuuspoliittinen kohdalonyhteys ovat vahvistuneet, Pohjola edustaa edelleen ennen muuta ”pehmeää voimaa”. Pohjoismainen yhteiskuntamalli on melkein pä millä tahansa mittareilla kansainvälisten vertailujen kärjessä, maailmanluokan menestys, johon kiinnittyminen on Suomelle jatkossakin paras vakuutus selviämiseen tulevaisuuden arvaamattomissa myrskyissä.

VENÄJÄ

Venäjä, Venäjä, Venäjä! Maantieteelle emme voi mitään, Suomessa on tavattu voitotella, ikään kuin itärajan takana aukeava suurvalta olisi kontollemme

langetettu kohtuuton geopoliittinen vitsaus. Asema Saksan ja Venäjän voimakusten välisellä vyöhykkeellä ja sotatiellä on kieltämättä koetellut verisesti niin pieniä kuin aika suuriakin kansoja, mutta Suomenlahden pohjoispuolella on sentään selvitty ja löydetty hyvämaineinen tapa elää sovussa joka suuntaan.

Siinä on kansainvälispoliittinen perintö, jota ei jännitteiden jälleen kasvassa kannattaisi vähällä hylätä. Suomen ei ole mitään syytä pelkistää ja kärjistää suhdetta Venäjään takaisin ”perivihollisen” tai ”ylimmän ystävän” kaltaiseen, ääriajattelua ruokkivaan ja käytännönläheistä realismia vinouttavaan dikotomiaan.

Aikamme rauhanomainen rinnakkaiselo ja tie hedelmälliseen vuorovaikutukseen kulkevat vain ja ainoastaan molemminpuolisen kunnioituksen kautta. Siihen lienee kummallakin kynnyksejoja.

Suomi ei voi hyväksyä etupiirijattelua, jossa Venäjä lukisi sen ”lähiulko- maaksi” tai harmaaksi vyöhykkeeksi, jonka olosuhteita, politiikkaa tai päätöksiä Kreml on oikeutettu muokkaamaan. Uskottavasti toimintakykyinen ja riittävän tiivis EU on tämän kynnyksen lukkona, eikä Suomen tule jatkossakaan olla ”heikko lenkki” unionin yhteisessä idänpolitiikassa.

Vladimir Putinin Venäjä on antanut varoitusmerkkejä siitä, että se voi tarvittaessa koetella Suomen lujutta. On koettu itärajan ylittävää poikkeuksellista pakolaisvirtaa, ilmatilan loukkauksia ja nostatettu riitaa esimerkiksi lapsiasiainkysymyksissä. Ajoittaisesta informaatioidasta huolimatta Moskova tuntuisi kokonaisuutena kuitenkin arvostavan Suomea hyvänä naapurimaana, jonka osalta jousen jännittäminen johtaisi lähinnä kielteisiin seuraamuksiin.

Talouden alalla Suomella on kantavaa kokemusta yhteistyöstä autoritaarisen Neuvostoliiton kanssa, ja demokratisoituvan ja vaurastuvan Venäjän markkinoihin on kohdistunut suuria odotuksia. Pettymykseksi kehitys ei ole kulkenut jouhevasti toivottua latua. Parempaa tulevaisuuskuva ei kuitenkaan tule sulkea pois, vaan sen eteen on paremminkin ponnisteltava pitäen yllä puheyhteyttä ja kanavia konkreettisiin hankkeisiin.

Energia-alasta on muodostunut jonkinlainen koetinkivi. Suomi on tarkastellut Nord Stream 2 -kaasuputken vetämistä Venäjältä Saksaan lähinnä ympäristöasiana, kun esimerkiksi Virossa ja eteläisellä Itämerellä se on nähty Ruotsia myöten turvallisuuspoliittisena kysymyksenä. Oman ongelmavyöh-

tensä muodostaa Pyhäjoelle kaavailtu ydinvoimala, jossa venäläinen pääoma ja teknologia on kietoutunut osaksi Suomen sisäistä turvallisuus- ja ympäristöpoliittista kamppailua.

SOTILAALLINEN LIITTOUTUMINEN

Jos Venäjän Suomen politiikasta pitäisi arvata yksi kynnyskysymys, niin se koskisi lähtökohtaa, että Suomi ei muodosta alustaa tai väylää potentiaalisille sotatoimille Venäjää vastaan. Historiallisesti näkemys ulottuu yli YYA-sopimuksen ja neuvostovallan aina suuriruhtinaskunnan ja tsarien aikaan, ehkäpä Pietarin kaupungin perustamiseen ellei kauemmaksikin. Tänä päivänä se kiteytyy ennen muuta kysymykseen Suomen NATO-jäsenyydestä.

Kylmän sodan aikaisessa hahmotelmassa Pohjolan tasapainosta Norjan ja Tanskan NATO-jäsenyyden vastapunnuksena Suomella oli YYA-sopimus Neuvostoliiton kanssa, kun Ruotsi kaiken keskellä pysytteli irti sotilasliitoista. Todellisuus oli teoriaa moniulotteisempaa, sillä virallisten kulissien takana myös ruotsalaiset varautuivat pahan päivän varalta sotilaalliseen yhteistyöhön länsiliittoutuman kanssa. Se tiedettiin toki Moskovassa – ja aavistettiin ja epäiltiin, mitä ei varmasti tiedetty.

Nyt NATO on lähempänä Suomea kuin koskaan. Sillä on joukkoja Baltian maissa, joiden puolustaminen tositoimin tuskin onnistuisi ilman Ruotsin maa- ja merialueiden sekä ilmatilan hyväksikäyttöä. Sekä Ruotsi että Suomi ovat NATO:n innokkaita kumppanimaita. Molemmilla on myös suoraa yhteistyötä muun muassa Yhdysvaltojen kanssa, aina yhteisiä sotaharjoituksia myöten.

Näin Washington kytkeytyy väistämättä neljänneksi kulmaksi Suomen kohtalonkolmioon. Ja niihin kaikkiin liittyy tulevaisuuden osalta kysymysmerkkejä. Onnistuuko EU puolustusyhteistyön syventämisessä, nyt kun sen vahvin sotilasmahti Britannia on vetäytymässä koko unionista? Missä kulkevat Suomen ja Ruotsin puolustusyhteistyön ja sitoumusten rajat? Seuraisiko Suomi perässä, jos Ruotsi päättäisi hakea NATO:n jäsenyyttä – tai toisinpäin?

Kuinka Suomi toimisi, jos jännitteet Itämerellä tai Baltian maissa eskaloituisivat avoimeksi konfliktiksi Venäjän ja EU:n välillä? Mikä olisi NATO:n ja

esimerkiksi Donald Trumpin Yhdysvaltain halu, kyky ja tapa reagoida, miten ne vaikuttaisivat Ruotsiin ja jäisikö Suomelle suurten kivien jauhaessa minkälaista liikkumavaraa?

Skenaarioita voidaan luoda akateemisina karttatarjoituksina. Varsinainen taitolaji on vasta arvioida niiden todennäköisyyttä ja toimia siihen suuntaan, että huonot vaihtoehdot pysyvät poissa valikoimasta. Mutta maailmanpolitiikka ei ole matematiikkaa.

Kysymys NATOsta pysyy Suomen turvallisuusratkaisujen pelilaudalla, vaikka sen säilömistä jatkettaisiin puheella ”optiosta” tai vastauksella, että asia ei ole ajankohtainen. Paljaimmillaan vastakkain ovat käsitykset siitä, kumpi painaa enemmän: i) vaara sotkeutumisesta mukaan konflikteihin, joista Suomi muuten voisi pysyä erossa, vai ii) turva siitä, että hädän hetkellä takanamme olisi laaja sotilasliitto.

Ajassa muovautuva liittolaisuus on kuitenkin monimutkaisempaa, kuten vaikkapa NATO-maa Turkki parhaillaan toimillaan osoittaa. Sotilaallista liittoutumista haarukoitaessa olisi joka tapauksessa hyvä pitää pää kylmänä ja muistaa, että kysymys ei ole ideologisesta vaan strategisesta ratkaisusta. NATO:n jäsenyyttä voi kannattaa ilman pienintäkään ”kiimaa” tai Amerikan Yhdysvaltojen ihailua, ja sitä voi vastustaa olematta ”suomettunut” Venäjän vasalli.

* * *

On ollut muotia kysyä, onko maailma menossa kohti uutta kylmää sotaa? Rinnastus varjostaa enemmän kuin valaisee. Putinin Venäjällä ei edes niin halutessaan ole resursseja globaaliksi mahdiksi, saati tarjota rajat ylittävää ideologiaa tällaisten ambitioiden verhoiksi.

Kommunismi ja komentotalous kamppailivat maailmansodan jälkeiset vuosikymmenet liberaalin demokratian ja markkinatalouden kanssa ihmisten sieluista eri yhteiskuntien sisällä ja lähes kaikilla elämänoilla. Aikaamme jäsentävät kysymykset kietoutuvat toisiinsa paljon moniulotteisemmilla tavoilla.

Jos historiasta haluaa etsiä vertailukohtia, niin maailma muistuttaa enemmän 1800-luvun suurvaltakonserattia, jossa kapellimestarien paikkoja tosin

täyttävät entistä enemmän muut kuin eurooppalaiset mahdit. Jos ei kylmän sodan järjestelmä ollut pienvaltioperspektiivistä katsottuna herkkua, niin nykyiseen kehitykseen sisältyy yhtä lailla vaaransa.

Suomi on katsonut etujensa mukaiseksi tukea Yhdistyneitä kansakuntia ja muita kansainvälisiä instituutioita, jotka voisivat hallita globaaleja kysymyksiä ja ristiriitoja, sovittujen pelisääntöjen pohjalta kansainvälistä oikeutta kunniottaen. Usko näin täydellistyvään maailmanpolitiikkaan on rapautumaan päin. Yhteisten etujen etsimisen sijaan alaa valtaa kapeammin määrittyvä kansallinen näkökulma, kun vapaan maailman perinteinen lipunkantajakin asettaa huoneentaulukseen ”America First”.

Huolestuttavaa on, että samat virtaukset uhkaavat syödä energian Euroopan unionista, joka kuitenkin on eurooppalaisten kansakuntien tärkein väylä osallistua globaalin uusjaon määrittelyyn. Suomella on kaikki syyt olla tuke-massa niitä yrityksiä, joilla EU:lle palautetaan elinvoimaa nykyisten ongelmien ratkaisijana ja paremman tulevaisuuden viitoittajana.

Siinä prosessissa ei tarvitse olla tahdoton, saati naiivi. Oma yhteiskunta on pidettävä kaikissa tilanteissa taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä, niin kuin ulkoisen turvallisuuden perustasta on viime kädessä vastattava itse. Mutta Suomen sija maailmassa ei pääty sen kartalle piirretyille raukoille rajoille, poloisille Pohjan maille, vaan maalla on roolinsa ja vastuunsa niin Euroopassa kuin aikamme globaaleissa kysymyksissä.

VTT Mikko Majander on ajatuspaja Kalevi Sorsa -säätiön toiminnanjohtaja ja poliittisen historian dosentti Helsingin yliopistossa.

AJATUKSIA AIHEESTA

Olisiko EU:n vahvistamisen sijaan keskityttävä pohtimaan sitä, miten vallan keskittämistä saataisiin purettua ja yhteistyötä tehtyä itsenäisten valtioiden kesken?

SUOMEN PERUSTA -AJATUSPAJA

Nato-kysymyksen kolmas vaihtoehto tai uhkakuva on se, että liittoutuminen lisääsi konfliktiin mukaan joutumisen riskiä, mutta ei kuitenkaan olennaisesti parantaisi turvaa hädän hetkellä, vaikka samalla lisäisi kustannuksia. Liittoutumattomuus on parempi vaihtoehto. **VASEMMISTOFOORUMI**

Historiasta voi ammentaa paljon, mutta nyt ja tulevaisuudessa tuntuvat siviileihin kohdistuva terrorismi ja kyberuhat heikentävän turvallisuuttamme eniten. Uhiin varautuminen ja niiden torjuminen vaatii entistä tiiviimpää kansainvälistä yhteistyötä. **AJATUSPAJA TOIVO**

Pätevää pohdintaa. Lisäyksenä yksi tulevaisuus-kysymys: Miten ylirajaisten ilmasto- ja ympäristöongelmien realisoituminen näkyy kansainvälisessä yhteistyössä ja heijastuu Suomeen? **E2**

Hyvä analyysi Suomen geopoliittisesta paikasta. Tulisiko mukaan nostaa Kiina, joka on selvästi kiinnostunut Suomesta (investoinnit, presidentin vierailu, turismi)?

AJATUSPAJA VISIO

När det blåser kallt har Norden av tradition varit det håll man har vänt sig mot. Visserligen har vi stått 100 år på egna ben, men den gemensamma historien med Sverige sträcker sig på över 600 år och har skapat en stark gemensam värdegrund.

AGENDA

LÄHTEITÄ & KIRJALLISUUTTA

Borg, Sami ja Grönlund, Kimmo (2011): Eduskuntavaalitutkimus 2011 [sähköinen tietoaaineisto]. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja], <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD2653>.

Borg, Sami, Kestilä-Kekkonen, Elina ja Westinen, Jussi (2015): Demokratiaindikaattorit. Helsinki: oikeusministeriö.

Bäck, Maria (2017): Kriittiset, mutta uskolliset suomalaiset: kansalaisten EU-asenteet jäsenyyden aikana. Teoksessa Tapio Raunio ja Juho Saari (toim.), Reunalla vai ytimessä? Suomen EU-politiikan muutos ja jatkuvuus. Helsinki: Gaudeamus, 26–51.

Bäck, Maria ja Kestilä, Elina (2008): Social Capital and Political Trust in Finland: An Individual-level Assessment. *Scandinavian Political Studies* 32(2), 171–194.

Climate Leadership Council: The Conservative Case for Carbon Dividends. <https://www.clcouncil.org>

Collier, Paul (2013): *Exodus. Immigration and Multiculturalism in the 21st Century*. Lontoo: Penguin Books.

Dovey, Kim (2016): *Urbam Design Thinking: A Conceptual Toolkit*. London, Bloomsbury.

Euroopan ympäristökeskus: Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2016. <http://www.eea.europa.eu/publications/climate-change-impacts-and-vulnerability-2016>

Gehl, Jan (2010): *Cities for People*. Island Press.

Grönlund, Kimmo ja Kestilä-Kekkonen, Elina (2015): Eduskuntavaalitutkimus 2015 [sähköinen tietoaaineisto]. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja], <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3067>.

Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2015–2030 (2016). Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Karvonen, Lauri ja Paloheimo, Heikki (2003): Eduskuntavaalitutkimus 2003 [sähköinen tietoaaineisto]. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja], <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD1260>.

Khanna, Parag (2016): *Connectography: Mapping the Global Network Revolution*. New York, NY: Orion.

Klein, Naomi: Tämä muuttaa kaiken - kapitalismi vs. ilmasto. Into 2015.

Lampinen, Seppo (2014): Tässä tie, missä kaupunki? Liikennesuunnittelu ja yhdyskuntarakenteen hajautuminen. Tampere University Press.

Lähde, Ville: Niukkuuden maailmassa. Niin & näin 2013.

Lähde, Ville: Paljon liikkuvia osia, Savukeidas 2015.

Maahanmuuttajat rikosten uhreina ja tekijöinä (2014): Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos (OPTULA).

Norwegian Centre for Research Data, NSD (2008, 2010, 2012, 2014): European Social Survey. Rounds 4–7. <http://www.europeansocialsurvey.org/data/round-index.html>

Palmgren, Sten och Wetterberg, Gunnar (2017): Nordens tid är nu. Förutsättningar och möjligheter med ett nordiskt medborgarskap. Tankesmedjan Agenda.

Palmgren, Sten ja Wetterberg, Gunnar (2017): Pohjoismaiden aika on nyt. Pohjoismaisen kansalaisuuden edellytyksiä ja mahdollisuuksia. Ajatushautomo Agenda.

Paloheimo, Heikki (2007): Eduskuntavaalitutkimus 2007 [sähköinen tietoaaineisto]. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja], <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD2269>.

Partanen, Paloheimo, Waris. Suomi öljyn jälkeen. Into 2013.

Pitkänen, Ville ja Westinen, Jussi (2016): Provokaatioita ja vastakkainasetteluja – kuka innostuu, kuka vetäytyy? Helsinki: e2.

Salo, Miikka: Energiäkäännö - Saksan ja Suomen energiapolitiittiset valinnat. Visio 2015.

Salminen, Samuli (2015): Maahanmuutot ja Suomen julkinen talous: Osa 1: Toteutuneet julkisen talouden tulot ja menot. Helsinki: Suomen Perusta -ajatuspaja.

SIB-rahastot. <https://www.sitra.fi/hankkeet/sib-rahastot/> [28.5.2017]
Urry, John: Ilmastomuutos ja yhteiskunta. Vastapaino 2013.

Wass, Hanna ja Borg, Sami (2016): Yhdenvertaisuus äänestyskopissa: äänestysaktiivisuus vuoden 2015 eduskuntavaaleissa. Teoksessa Kimmo Grönlund ja Hanna Wass (toim.), Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Helsinki: oikeusministeriö, 177–199.

AGENDA

Tankesmedjan Agenda är en liberal finlandssvensk tankesmedja med en stark nordisk förankring. Vi levererar konstruktiva och lösningsorienterade förslag på hur samhället kunde utvecklas. Agenda ger ut sina publikationer på både finska och svenska.

AJATUSPAJA e2

e2 tuottaa neljän tohtorin voimin tutkimustietoa järjestöjen, yritysten, median ja politiikan tarpeisiin. Ammattitaitoinen tutkimus, selkeä ilmaisu ja nopeat prosessit samassa paketissa. e2:ssa työskentelevät YTT Karina Jutila, MMT Kaisa Karttunen, VTT Ville Pitkänen ja VTT Jussi Westinen.

KALEVI SORSA -SÄÄTIÖ

Mitä vapauden, tasavertaisuuden, hyvinvoinnin, solidaarisuuden ja demokratian yhdistävä yhteiskuntapolitiikka voisi olla tänään ja tulevaisuudessa – Suomessa, Euroopassa, maailmassa? Kalevi Sorsa -säätiössä haudotaan ajatuksia, mutta ei istuta niiden päällä. Ajatuspajana se on kansainvälisesti aktiivinen analyttinen edelläkävijä, joka toimii tutkitun tiedon ja poliittisen päätöksenteon rajapinnalla.

SUOMEN PERUSTA -AJATUSPAJA

Mitä maahanmuutto maksaa? Entä onko eurovaluutta eduksi Suomelle? Suomen Perusta -ajatuspajan tarkoituksena on suomalaista kansanvaltaista yhteiskuntaa kehittävän yhteiskunnallisen tutkimuksen, keskustelun ja päätöksenteon edistäminen. Ajatuspaja harjoittaa tutkimus- ja julkaisutoimintaa, järjestää keskustelutilaisuuksia ja seminaareja sekä osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun tuomalla esiin uusia mielipiteitä, näkökulmia ja ratkaisuja.

AJATUSPAJA TOIVO

Ajatuspaja Toivossa työskennellään tutkimustiedon, poliittisen toiminnan ja julkisen keskustelun risteyksessä. Tavoitteena on löytää uusia ajatuksia, tuottaa kiinnostavia avauksia ja rohkaista yhteiskunnallisia toimijoita muutokseen. Ajatuspaja Toivon näkökulmien valinnoissa painottuu myönteinen suhtautuminen vastuulliseen markkinatalouteen ja liberaaliin yhteiskunnalliseen ajatteluun.

AJATUSPAJA VISIO

Ajatuspaja Visio on tutkinut mm. perustuloa, kotoutumista, ruuhkamaksuja ja ympäristöveroja. Tavoitteena on löytää malleja kestäväen yhteiskunnan rakentamiseen. Visio tekee yhteistyötä Vihreän liiton kanssa, mutta toimii itsenäisesti. Tuotettu aineisto on avoimesti kaikkien tahojen käytössä. Visiota ylläpitää Vihreä Sivistysliitto. Ajatuspajaa johtaa FM Ville Ylikahri.

VASEMMISTOFOORUMI

Vasemmistofoorumi (www.vasemmistofoorumi.fi) tuottaa tutkimukseen nojaavia puheenvuoroja yhteiskunnallisista aiheista. Toiminnanjohtajana toimii YTT, dosentti Jukka Pietiläinen. Foorumi julkaisee yhteiskunnallista Peruste-verkkolehteä, joka nimensä mukaisesti luotaa asioiden perusteita: www.perustelehti.fi

